

tv-15 naš TOVARIS

Št. 41

2. novembra 1984

Leto XXII

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Mednarodnemu letu mladine naproti

Generalna skupščina Združenih narodov je pred petimi leti razglasila leto 1985 za mednarodno leto mladine. To se je zgodilo na Granitnem otoku na obali Vzhodne reke. Leto je dobilo svoje geslo ali svoj delovni naslov, kakorkoli že rečemo, SODELOVANJE-RAZVOJ-MIR, vse članice Organizacije združenih narodov pa seveda s tem svoje obveznosti. Cilj vsebine tega leta je poudarek na neposrednem deležu mladine, ki ga ima le-ta v prihodnosti človeštva. Zato je treba omogočiti razmere, v katerih bo mladina lahko aktivno sodelovala na vseh področjih svojega življenja in dela. To je treba uresničevati tako na lokalnem kakor tudi na nacionalnem, regionalnem in mednarodnem nivoju. Svetovna organizacija se že več let trudi za to, veliko pa si obeta prav od te manifestacije – mednarodnega leta mladine, ki naj v skladu z izkušnjami vsake posamezne dežele prispeva k celotnemu razvoju družbe.

Dosedanje priprave na mednarodno leto mladine in vse dejavnosti v tej smeri spremlja poseben svetovalni komite, ki ga sestavlja štiriindvajset držav članic OZN, njen predsednik pa je predstavnik iz Romunije Nicolae Ceausescu.

Ceprav Jugoslavija ni članica tega operativnega telesa, pa je za mednarodno leto mladine 1985 v intenzivnih pripravah. S pripravami se je doslej ukvarjala komisija za mednarodne zveze pri konferenci ZSM Jugoslavije. Vse aktivnosti vodi pri nas Jugoslovanski odbor s predsednikom in osemnajstimi člani, ki predstavljajo posamezne družbenopolitične organizacije v federaciji. Prvi sestanek tega odbora je predviden v novembru.

Kaj je osnova našega sodelovanja v mednarodnem letu mladine? Najprej je seveda reševanje naših domačih težav, ob tem pa bomo sodelovali na nekaterih manifestacijah regionalne narave. Kakšne osrednje manifestacije, ki bi zajemale cel svet, pravzaprav ne bo, že zaradi osnovne opredelitve ne; da namreč vsaka država članica OZN pregleda položaj mladine v svojem okviru in sproži akcijo za napredovanje družbenega položaja mladih najprej v svojih mejah, s tem pa tudi v svetu.

Za Jugoslavijo, ki ima že veliko izkušenj v raznih mednarodnih letih in podobnih manifestacijah, je mednarodno leto mladine 1985 spodbuda, da še natančneje pregledamo, kakšna je vloga in kakšno je mesto naše mlade generacije, tudi v luči svetovnih gibanj. Gotovo bo to zahtevalo precej naporov ne samo od Zveze socialistične mladine, pač pa tudi od drugih družbenih struktur. Pregledati bo treba vsebine na idejno-političnem področju v ožjem pomenu te besede kakor na primer tudi v splošni kulturi in umetnosti. Kaj je tisto, kar je že v krvi mlade generacije, in kaj je zgodovinsko-civilizacijska usoda. V regionalnem smislu bo največ pozornosti namenjeno tistemu delu sveta, katerega del smo v ožjem smislu tudi mi, torej Evropi, in seveda neuvrščnemu svetu. Vsa spoznanja, do katerih nas bodo pripeljale analize, bodo dragocene za naš celoten razvoj, s tem pa tudi za mlado generacijo, ki je sestavni del te celotnosti.

In končno še lahko rečemo, da ni smisel mednarodnega leta, da bi se z njim ukvarjale le profesionalne strukture, pač pa, da bi združil čimveč mladih v neposredni akciji.

Ziva Drole

Dan mrtvih – 1. november

Spomin nanje nas zavezuje

Tisoče plamenčkov se tega dne zlije v svetlobo; na grobovih, grobnicah, ob spomenikih ali morda celo tam pod drevesom v gozdu, kjer je čas že zravnal tla in je mah prerasel znamenje: tukaj počiva partizan. Zlivajo se in naznanjajo 1. november – dan mrtvih. Mednje se prepletajo podobe umrlih svojcev, prijateljev, tistih, ki smo jih poznali in z njimi delali, in tistih, katerih življenja so ugasnila v narodnoosvobodilnem boju, da mi danes lahko živimo in svobodno delamo. Velik šop krizantem, nageljnov, gladiol ali pa samo droben zapozneli cvet, ki je še ostal na livadi v pozni jeseni – izraz pozornosti tistim, ki smo jih ljubili, smo jim hvaležni in ponosni nanje, katerih utrip še vedno živi v nas in med nami. Zavezuje nas, da delamo, da delamo dobro, da dograjujemo temelje, ki so jih oni postavili in jih krasimo z vsemi tistimi vrednotami, za katere je bilo prelito toliko zavedne narodnjaške krvi.

Ž. D.

»Za mir in enakopravno sodelovanje med narodi«

Pod gornjim geslom se je zbralo minulo soboto v belokranjskem Črnomlju več kot sedemsto mladih članov klubov OZN iz osnovnih in srednjih šol po Sloveniji. Skupaj z njimi so proslavili letošnji dan Združenih narodov tudi vrstniki iz zamejstva. S tega zborovanja so poslali pismo generalnemu sekretarju Združenih narodov Peresu De Quelli-

ju, avstrijski vladi pa protestno pismo zaradi obnašanja večine do manjšine v zvezi z zadnjimi dogodki okrog manjšinskega šolstva na Koroškem.

V črnomaljskem prosvetnem domu je zbranih članom klubov OZN spregovoril član predsedstva CK ZK Slovenije Jože Smole.

B. Ž. J.

Spomenik spet stoji

Muljavci so svojo zaoblubo, ki so jo dali ob razstrelitvi spomenika štirim partizanom pod Slemeni, uresničili. V nedeljo, 28. oktobra, so odkrili obnovljeni spomenik,

liških krajev in vse naše republike. Slavnostni govornik je bil član predsedstva republiškega odbora in predsednik skupnosti borcev Druge grupe odredov

ki so ga kamnoseki naredili v dobrih petnajstih dneh in je natančen posnetek tistega, ki ga je uničila eksplozija.

Nedeljske slovesnosti se je udeležilo več kot tri tisoč ljudi z Muljave, Grosupljega, Ivančne gorice, drugih oko-

Franc Poglajen-Kranjc. V uvodu je obsojil barbarski napad na pomnik iz NOV in orisal razvoj narodnoosvobodilnega boja na tem območju. Nato pa je dejal: »Soočeni smo z mnogimi težavami, ki so posledica nape-

tih mednarodnih odnosov, zaradi katerih svet bremeni vrsta nevarnosti, ovira sožitje, miren razvoj in gospodarski napredek. Soočeni smo tudi s težavami doma, od katerih so mnoge tudi plod naših napak in slabosti. Ali je barbarski storilec menil, da bo preplašil naše ljudi v njihovem prizadevanju, da s prizadevnim delom in treznim obnašanjem čimprej premagajo te težave. Je mislil, da bo posejal seme dvomov, negotovosti, strahu in odpora?

Povejmo glasno, da se je zmotil, kot so se premočno zmotili ne le bivši fašistični okupatorji in njihovi hlapci, ampak so se zmotili in se motijo tudi vsi tisti, ki iz teh bednih ostankov reakcije dvigajo glave danes, blatijo naš narodnoosvobodilni boj in revolucijo, da bi ga razvrednotili misleč, da je za njihovo početje napočil čas, da so zveza komunistov in druge socialistične sile naše družbe zaradi nastalih težav toliko oslabele, da ti sovražniki naše družbene ureditve lahko rovarijo v kalnem.

Po zmagovalnem naro-

dnoosvobodilnem boju in revoluciji se je ljudstvo naše socialistične samoupravne Jugoslavije večkrat znašlo v hudih stiskah in težavah. Vsakokrat smo jih premagali, tako 1948. in 1953. leta, pa tudi pozneje. Vsakokrat so težave in stiske premagale naša enotnost ter zavest in volja velike večine naših delovnih ljudi. Nikdar niso dovolili, da bi bile v nevarnosti pridobitve našega boja in revolucije, naša svoboda, neodvisnost, naša samostojnost in pravica, da sami odločamo o svoji usodi. Tudi zdaj bo tako, kajti vrednost in vrednote te družbe so naše bogastvo, ki se ga naši ljudje zavedajo in ki ga hočejo z vso odločnostjo tudi ohraniti. Gnusno dejanje, ki je oskrnilo spomenik štirim padlim partizanom, in ki je zbudilo silno ogorčenje naših ljudi, je zadelo najtežji udarec prav prebivalcem Muljave in tukajšnjih vasi, še zlasti pa je prizadelo tukajšnjo mladino, ki je skrbela za spomenik.

Vendar bomo storilca našli, pa kdorkoli že je, kako hitro pa ga bomo, je odvisno

predvsem od vas krajanov, saj sami najbolj poznate tukajšnje razmere. Bodimo torej prepričani, da bo storilec nizkotnega dejanja odkrit in da bo tudi dobil zasluženo kazen.

Mi pa se vrnimo k svojemu delu in prizadevanjem, v kateri je vpeta naša družba za

zavesti, ki je kakor nekdaj tudi danes sposobna premagati vse težave,« je ob koncu poudaril Franc Poglajen-Kranjc.

Odkritja obnovljenega spomenika so se udeležili tudi predstavniki slovenskega družbenopolitičnega življenja, republiškega odbora

dosego ciljev in nalog, ki so pred nami. Ob tem pa povejmo jasno in odločno, da bo spomenik na Muljavi stal danes in vedno, ne samo v spoštljiv spomin na padle tovariše, temveč tudi kot dokaz naše moči, enotnosti in

ZZB NOV Slovenije, občine Grosuplje in drugi.

V soboto, 27. oktobra, pa je skupščina občine Grosuplje dodelila domicil skupnosti borcev Druge grupe odredov.

B. K.

Smo lahko boljši?

Tujim upnikom bomo ob koncu leta dolžni 19,3 milijarde dolarjev, naša zadolženost pa bo kar 45-odstotna. Radi bi vrnili, kar smo si v tujini sposodili, težke naloge pa s tem še ni konec. Da bi lahko dolg zmanjševali, moramo več zaslužiti. Potrebujemo torej dolarje, vstopnico k zapleteni, vendar povsem normalni ekonomski igri na svetovnem finančnem trgu, ki bi nam odprla vrata k blagajnam z ugodnejšimi posojili. Obľubljene Sezame ob tako visoki zadolženosti žal nedosegljiv, naši najodgovornejši možje pa iščejo pot, ki bi nam omogočila oboje – vrniti upnikom in hiteti za svetom. Če bodo upniki seveda pripravljeni za sedaj malo popustiti in počakati.

Rešitve je ponudil zvezni izvršni svet. Do leta 1990 naj bi se naša zadolženost postopno iz sedanjih 45 odstotkov zmanjšala na 25 odstotkov. Tako naj bi bili prihodnje leto dolžni 18,6 milijarde dolarjev, naslednje 17,8 milijarde, leta 1987 naj bi nam upniki priznali še 17,1 milijarde dolarjev dolga, do konca leta 1988 naj bi vsota znašala še 16,8 milijarde dolarjev, 1989. leta 16,4 milijarde, do leta 1990 pa naj bi bili tujini dolžni 16 milijard dolarjev. V šestih letih naj bi torej vrnili 3,3 milijarde dolarjev, za obresti naj bi v teh letih plačali 13,3 milijarde dolarjev, naša zadolženost pa bi se zmanjšala za toliko, da bi potem sproti zmogli odplačevanje dolga.

Načrt torej, ki računa na odpustke naših upnikov, na njihovo razumevanje in popuščanje, četudi smo se pred

letom trdili, da bomo dolgove odplačevali redno in da jih bomo z delom že nekako zmogli.

Seveda pa samo z odpustki ne bo šlo. Do leta 1990 naj bi na leto naredili za 4,2 odstotka več. Zvezni izvršni svet torej računa z največjo možno produktivnostjo. Na tuje naj bi v vseh teh letih prodali za več kakor deset odstotkov, uvozili pa povprečno za nekaj več kakor osem odstotkov. Znižali naj bi inflacijo, ki naj bi jo deset let pred začetkom novega tisočletja zapisovali le z eno številko. Zaposlili naj bi več ljudi, dvignili življenjski standard, odpravljali lehe nerazvitosti in obenem spodbujali z denarjem in znanjem tiste, ki so najbolj sposobni služiti na tujem. Čim prej naj bi se odpovedali dragim kratkoročnim posojilom, zaslužene devize pa naj bi se še naprej stekale v državne blagajne, kjer bi imeli pregled nad odplačili. Do leta 1990 naj bi bili naši upniki blagi, razumeli naj bi naše težave, mi pa naj bi dali vse od sebe.

Dokument torej, ki vliva upanje, hkrati pa zaskrbljuje. Je že res, da volja upnikov nikakor ne sme postati prva violina vse do zadnjega dolarja. Roka finančne discipline nas je gotovo stregla in morda naučila to, da se brezglavo zadolževanje ne bo nadaljevalo. Tudi vsakoletna pogajanja, ki lahko trajajo mesece, so zelo draga, nič manj prihodi tujih kontrolorjev, ekspertov in drugih, ki prevéjajo naše besede s prakso. Pa ne gre le za ta denar, najhujše trpi naše gospodarstvo, ki mora čakati vse do tistega da. Komaj pospravi pod svojo streho sprejeti dogovor, že se

mora pripraviti na novega. Večletni dogovor z našimi upniki bi bil torej s tega vidika dobrodošel.

Kaj pa drugo? Zvezni izvršni svet računa z vsem najboljšim. Hvalevredno zaupanje, ki pa meji na prevelik optimizem. Letos že vemo, da na tujem ne bomo zaslužili toliko, kot smo zapisali, tudi če že sedaj prištevamo dolarje, ki bodo pritekli v blagajne šele čez čas, četudi smo izdelke ali uslugo že prodali. Za večji izvoz, boljše prodaje na dolarskem tržišču bomo verjetno potrebovali dolarje. Stara tehnologija lahko ob pridnosti in že kar mistificirani jugoslovanski iznajdljivosti služi le kot tolažba, če pa želimo prodajati ugodno, moramo seveda ponuditi, kar svet potrebuje. Dir za tehnologijo in znanjem bo stal. In če nam bo uspelo, je težko verjeti, da bomo lahko zaposlili veliko več ljudi, zelo povečali standard, imeli dovolj za socialne in družbene potrebe.

Če bodo upniki pripravljeni počakati, se bomo morali odločiti. Izvoz in prednosti tistim, ki zatrjujejo in dokazujejo, da znajo zaslužiti dolarje, šele nato večje zaposlovanje in drugo. In ne nazadnje – kaj pa po letu 1990. Tedaj bomo dolžni še 16 milijard dolarjev, dobro voljo upnikov bomo morali poplačati z visokimi obrestmi, dragimi maržami. Če se do tedaj naše hitenje za razvojem v svetu ne bo uresničilo, bomo še težje povrnili, kar smo brezglavo napravili v preteklosti. Morda bomo ponovno ugotavljali, kar je pred kratkim v skupščini dejal delegat: »Tisti, ki so si nakopali toliko dolgov, so naredili več škode, kot bi je štirinajstrednevna vojna.« Sedaj mora začeti razsajati odločitev med ciljem in podcilji, odločitev, ki bo po šestih letih omogočila kaj drugega kot ponovna pogajanja za odložitev odplačila dolgov.

Jelka Zupanič

Dejanja in nehanja neuvrščenih

Zdi se kakor da sta poglavitna problema sodobnega sveta potisnila v ozadje zanimanje za mnogotera pomembna mednarodna dogajanja. Ta dva problema, ki sta se skoraj že preveč usodno zgrnila nad mednarodno skupnost, sta vsekakor oboroževalna tekma, ki ji ni bilo primere dozdej, in pa splošna gospodarska kriza, ta je vrgla dve tretjini sveta v vrtnec zadolževanja, ki je že presegl 800 milijard dolarjev.

Ob tem se – spričo narave obeh problemov – v ospredje mednarodne dejavnosti z vso brutalnostjo pojavljata oba vojaška bloka z njuno vojaško in gospodarsko močjo, ali bolje rečeno, obe veliki atomski sili. Očitno je, ko da je svet čedalje bolj odvisen od volje in dejanj obeh velesil, najsi gre za vprašanja miru in razorožitve ali pa reševanje iz gospodarske krize.

Mednarodna stvarnost se nam tako sem pa tja pojavlja v podobi, kakor da je iz nje povsem izginila nekdanja tolikanj poudarjena pomembna sila našega časa – neuvrščeno gibanje. Leto dni je že mimo, odkar so izzvenele zadnje debate na sedmi konferenci neuvrščenih v New Delhiju, pa še nismo bili priče kakšne pomembnejše in učinkovitejše akcije neuvrščenih držav, četudi je obilica problemov, ki še kako kličejo po dejavnosti neuvrščenih sil. Razprave v združenih narodih, naporu v Madridu in

Stockholmu, da bi rešili helsinški duh, sestanki skupine 77 ali drugih podobnih mednarodnih dejavnikov, ki se spoprijemljejo z gospodarskimi težavami sveta, to so primeri, ko je zaznati poskuse neuvrščenih, da izpolnijo svojo vlogo mednarodnega dejavnika.

Ta čas je za nami peto leto vojne med Irakom in Iranom, okupacija neuvrščenega Afganistana po eni strani in vojaška zasedba Kampučije po drugi sta še vedno realnost, kot so realnost mnogoteri drugi primeri grobe vmešavanja v notranje zadeve drugih držav.

Neuvrščeni imajo pred seboj še dve leti do nove konference, na kateri bodo morali dajati oceno svojega dela in analizo svetovnih razmer. Že samo to dejstvo, hočeš nočeš, vsiljuje tudi vprašanje, kam postaviti delo osme konference. Znano je, da se je sedma morala – zaradi iraško-iranske vojne – preseliti v New Delhi, četudi je bil že v Havani izbran Bagdad za mesto te konference. Znano je prav tako, da so voditelji neuvrščenih držav v New Delhiju skoraj soglasno sklenili, da se bodo na osmi konferenci srečali v Bagdadu, prepričani, da bo tedaj že vladal mir med Irakom in Irakom. Po običaju in po določilu newdelhijske konference naj mesto osme konference dokončno določi ministrski sestanek vseh neuvrščenih držav. Ta pa je že prijavljen za 3. september prihodnjega

leta v Luandi, glavnem mestu Angole. Potemtakem ne gre za dve leti časa, pač pa samo za eno leto, ko bo treba dokončno izbrati mesto osme konference. Ta naj bi bila – ker so vrhunske konference vsake tri leta – leta 1986.

Očitno pa je, da je Bagdad lahko mesto osme konference samo pod enim pogojem – če se do prihodnje jeseni konča vojna med Irakom in Iranom. Glede na vsa prizadevanja najrazličnejših dejavnikov in posredovalcev, od Združenih narodov do islamskih držav, ni bilo do zdaj nikakršnega znamenja, da bi se ta najbolj nespametna vojna utegnila kmalu končati, četudi je več kot očitno, da je vojaška moč obeh strani v pojemanju. Neuvrščeni imajo ta hip pred seboj eno izmed kočljivih nalog – doseči, da se sprti državi končno pomirita, kar bi bilo v korist ne le neuvrščenim in njihovi konferenci, pač pa svetovnemu miru v celoti.

Kaže, da mednarodno življenje vstopa v obdobje močnejših in obsežnejših prizadevanj za ustavitev oboroženih sporov in oboroževalne tekme. To napovedujejo po eni strani poskusi obnove razorožitvenih pogajanj med velesilama – stvarne možnosti se bodo pokazale po bližnjih ameriških volitvah – po drugi strani pa rastoča razorožitvena prizadevanja ne samo vlad, pač pa predvsem milijonskih množic povsod po svetu. Vrhunec takih miro-ljubnih prizadevanj naj bi bil prav v letu 1986, letu osme konference neuvrščenih držav in hkrati letu, ki so ga Združeni narodi razglasili za leto razorožitve. Morda bi v takih okvirih bilo mogoče iskati tudi nekoliko stvarnejših možnosti tudi za pomiritev med Irakom in Iranom.

Drago Košmrlj

Skojevski šoli v spomin

Gradnik je majhna belokranjska vasica, posajena na griču blizu Semiča. Pred štiridesetimi leti je bila v eni od vaških hiš skojevska šola, in sicer od osmega do enajstega tečaja, ki so ga končali v novembru 1944, sicer pa je bila šola ustanovljena avgusta 1943 in je bila od prvega do sedmega višjega skojevskega tečaja na Rogu. Obiskovalo jo je 252 slušateljev in slušateljic, organizator pa je bil PK SKOJ Slovenije.

Prvič po štiridesetih letih so se v nedeljo, 28. oktobra, udeleženci skojevskih tečajev na Rogu in v Gradniku zbrali pred Kondovo hišo v Gradniku 4, da na njej odkrijejo spominsko ploščo skojevski šoli. Niso prišli vsi še živeči, vendar se jih je zbralo kar za dva avtobusa. Iz raznih krajev Slovenije so se pripeljali in zdelo se je, kot da so spet zbrani pred učno uro na Rogu ali v Gradniku, ki jim je dala tistemu času toliko potrebnega znanja. Poleg skojevcev so se odkritja udeležili tudi predstavniki

sedstva RK ZSMS pa je predal ploščo v varstvo OK ZSMS Črnomelj. Za kulturni program z recitacijami in značilnimi belokranjskimi plesi so poskrbeli učenci osnovne šole iz Semiča. Slavnostni govornik Ferdo

Godina-Marko, ki je med vojno predaval na tečajih višje skojevske šole in ki pripravlja tudi publikacijo o njej, je ob odkritju plošče priklical v spomin čas pred

prelom, kakor je bil za odraslejšje. Vi ste gradili veliko več na čustvih. Na vas je slo-nelo najtežje breme v NOB, ker ste šli v nevarnost z manj premisleka. Škoda, da ni prav vaša generacija globlje posegla v urejevanje našega življenja po vojni,« je dejal tovariš Marko, »saj je bila globoko prežeta z etiko, bila je prekaljena v boju in vi ste poleg tega v precejšnji meri dosegli v svojem študiju na fakultetah velike uspehe.«

Zahvalili so se tudi vaščanom Gradnika in vsem Belokranjcem, ki so jim nekoč toliko pomagali, jih sprejeli medse, da danes, ko se spominjajo, lahko obujajo morda najlepši delček svoje mladosti. Pristrčno tovariško srečanje skojevcev z Roga in iz Gradnika, ki so se prvič takole spoznali, se je končalo v Gasilskem domu v Štrekljencu ob partizanskem golažu, kozarčku rujnega, zvokih harmonike in pesmi.

V pogovorih smo zbrali utrinke, kako je živela neka mladost pred štiridesetimi leti. Strnili jih bomo in jih objavili v eni od prihodnjih števil.

Živa Drole

Priznanje preživelim sodelavcem partizanske veterinarske službe

Prvič so se v povojnem času zbrali številni preživeli sodelavci partizanske veterinarske službe v soboto, 20. oktobra, v Domu JLA v Ljubljani. Srečanje je organizirala Zveza društev veterinarjev in veterinarskih tehnikov SR Slovenije na svojem izrednem občnem zboru. Skupščina je bila posvečena 40-letnici ustanovitve SNOS in 40-letnici ustanovitve civilne partizanske, veterinarske službe.

Začetek partizanske veterinarske službe sega sicer v začetek junija 1942. leta, toda pokazalo se je, da je poleg vojaške veterinarske službe potrebno organizirati tudi partizansko civilno veterinarsko službo. To se je zgodilo, ko je predsedstvo SNOS 12. marca 1944 zraven drugih odsekov ustanovilo odsek za gospodarstvo, v katerem je deloval tudi oddelek za veterinarstvo. Naloga civilne partizanske veterinarske službe je bila skrbeti za zdravje živine kmetov in obvarovanje naše živinoreje, ki je bila zelo ogrožena.

Po doslej zbranih podatkih je sodelovalo v partizanski veterinarski službi 434 oseb, med njimi 73 veterinarjev, 27 študentov veterine, 7 veterinarskih pomočnikov bivše jugoslovanske vojske, 175 veterinarskih bolničarjev in 152 podkovskih kovačev. V glavnem so ti delovali na območju Slovenije, nekateri pa v partizanskih enotah v drugih delih države.

Omembe vredno je, da so veterinarji in študenti veterine sodelovali relativno najštevilneje od vseh akademskih strok in da je bil tudi njihov krvni delež relativno največji.

Proslava je bila dobro organizirana, popolnoma s kulturnim programom, bila je pristrčna, le grenka kaplja pri tem je bil spomin na številne padle in po vojni umrle tovariše.

Isti dan so v prostorih TOZD za veterinarstvo Biotehnične fakultete odprli razstavo partizanskih grafik partizanskega borca, akademskega slikarja Iveta Subica, dokumentov veterinarske službe v NOB in sodobne veterinarske vojaške opreme.

dr. Milan Dolenc

Razorožitvene iluzije v oboroženi stvarnosti

V svetu je od nekdanj obstajal razum oziroma vsaj senca razuma, pa čeprav ne vedno ravno v razumni obliki. Prav v današnjem času, ki mu brez pretiravanja ne preti samo ena tragedija, temveč splet tragedij, ki vsaka zase latentno bedijo nad obstojem čoveštva, lahko ugotovimo dokaj čudno stanje človekovega razuma, ki prevzema povsem nerazumno obliko. Kako drugače kot hvalnico norosti razumeti pretresljiva dejstva, da zaradi lakote vsak teden na zemeljski obli umre toliko otrok, kolikor bi jih uničile tri hirošimske bombe; da trust vojaške znanosti na leto požira 80 milijard dolarjev, da bodo stroški oboroževalne tekme v prihodnjem letu znašali že trilijon dolarjev, da se v nedogled razrašča gospodarska kriza, s tem da revni postajajo revnejši in bogati bogatejši in da po vsem tem in še čem obstoj in dostojanstvo človeškega rodu ogroža mora jedrske kataklizme. Verjetno bi bil danes Dürerjevi apokaliptični jezdec zaradi takšnih dejstev videti še bolj grozljivi.

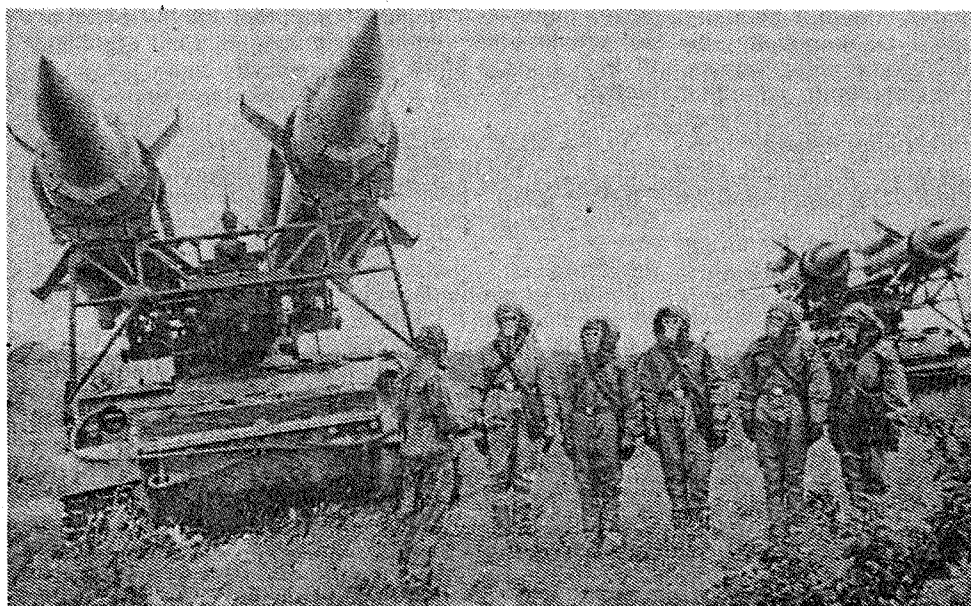
Do zdaj se je svetovna javnost ubadala s temeljnim vprašanjem, kako ohraniti sedanje razmere, kako ga v nedogled krpati, da ne bi izbruhnil nov vojaški spopad. Razmerje sil je tokrat na meji vzdržnosti, če se seveda ne bo spremenilo, kajti znani in priznani krhki temelji, na katerih temelji svetovni mir, so v globoki krizi. Konflikti kot posledica blokvske politike se ne rešujejo, pogajanja, program akcije prvega zasedanja Generalne skupščine o razorožitvi pa je neizpolnjen. Oboroževalna tekma hkrati dobiva nove razsežnosti, saj se izpopolnjujejo klasična orožja, obrambna in zastraševalna se spreminjajo v napadalna, ideje o novih orožjih v veselju pa dobivajo oprijemljivo obliko.

Omenjena kričeča dejstva neustavljivega obo-

roževanja, še zlasti v tednu razorožitvenih prizadevanj, toliko bolj utrjujejo spoznanje o nujnosti reševanja mednarodnih zablod pred svetovno organizacijo kot priznanem instrumentu za uresničevanje demokratizacije mednarodnih odnosov.

Hkrati se ob jubilejih, kot je skorajšnja štiridesetletnica Združenih narodov, vsiljuje premišljanje in iskanje odgovora, čemu takšni mednarodni forumi v svojih prizadevanjih niso ali ne smejo biti še bolj učinkoviti. Povsem očitno je, da v mednarodnih odnosih in tudi v mednarodnem pravu kot skupku norm za minimalno sožitje na planetu še vedno ni premagano protislovje med tistimi, ki imajo vojaško, politično in ekonomsko moč, ter tistimi, ki si prizadevajo za

spoštovanje ciljev zapisanih načel Ustanovne listine Združenih narodov, se

pravi tistih, ki si prizadevajo za vsestranski razvoj mednarodne skupnosti.

Večina držav, zlasti pa nekaterih, ki si spričo ekonomskih privilegijev in strateških izračunov v svetovni politiki režejo debelejši kos kruha, si temeljna načela Ustanovne listine često po svoje razlagajo in prilagajajo svojim ali skupinskim dolgoročnim ali trenutnim prizadevanjem. Ravno polarizacija teh heterogenih interesov slabi delo svetovne organizacije in zaradi konfrontacije med »velikimi« – stalnimi članicami Varnostnega sveta, ki se je v štiridesetih letih samo poglobila, je močno zavrto in onemogočeno uspešno delovanje najpomembnejšega telesa, zadolženega za

uresničevanje konkretnih akcij proti nasilju v svetu.

Varljivo bi bilo napovedovati, da se bodo »veliki« na Vzhodu ali Zahodu, še zlasti v sedanjem zastoju popuščanja napestosti odpovedali pritiskom, ki jih vsiljujejo tudi Združenim narodom. Zato je toliko bolj utemeljena večinska zahteva napredne svetovne javnosti, da Združeni narodi nikakor ne morejo predstavljati propagandne tribune, ki bi jo bilo mogoče izrabljati skladno s prevladujočimi prizadevanji in političnimi potrebami.

Res je tudi, da bo uspeh naporov proti svetovni tragediji in za učinkovite razorožitvene akcije tesno povezan z naporom za celotno demokratizacijo mednarodnih političnih in ekonomskih odnosov in za postavitev novega

ni demokratični odnosi v mednarodni skupnosti tudi strategija nejdruških, nevtralnih in nevrščenih držav, ki opozarjajo na nedopustnost in odpravo monopola supersil, kajti veljava velesil daje vsaki državi pravico do obrambe pred napadom. Ob upoštevanju dejstva, da je Reaganova administracija v vsej zgodovini Združenih držav Amerike namenila največ sredstev za modernizacijo armade in ob vztrajnih moskovskih zagovorih o nujnem vzdrževanju ravnotežja in enakopravnosti z Zahodom, se možnost spopada samo množi.

Izvršeno dejstvo postavljanja raket na »stari celine« kot potencialnem bojišču in s tem seveda tudi v neposredni bližini naših meja potrjuje, da je stoletja dolge želje po homocentrizmu neizprosno izrinil raketocentrizem, hkrati pa tudi, da bo pot do vračanja k dialogu med Moskvo in Washingtonom dolga in mučna. Neuvrščeni in nevtralni pa tudi brezštevilna resnično pacifistična gibanja zaradi tega nič manj odločno ne zahtevajo revizije mnogih strateških pozicij hegemonizma in blokvske politike. Te ideje pa brez dvoma zrcalijo nova spoznanja o multilateralnem in mednarodnem sodelovanju in bodo še nadalje usmerjene v univerzalno popuščanje napetosti, spoštovanje suverenosti in za vsestransko razorožitev.

Miha Lamprecht

Ogorčenje ob oprostitni sodbi za Druschkeja

Dne 24. oktobra letos smo iz televizijskega dnevnika zvedeli, da je heidelberški sodišče Clemensa Druschkeja oprostito obtožbe, da je umoril Lovra Ažmana, delavca in blagajnika okrožnega odbora OF Jesenice. Stroške procesa bo plačala država, Druschke pa bo dobil odškodnino za čas, ko je bil v preiskovalnem zaporu.

Tako se je končalo sojenje, ki se je začelo osmega maja 1984 v Heidelbergu. Razumljivo je, da se nam vsem takoj zastavi vprašanje: Ali je mogoče, da se je komisija za ugotavljanje vojnih zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev za Slovenijo zmotila, ko je že decembra 1945. leta razglasila Druschkeja za vojnega zločinca?

Odgovoriti je treba tudi na vprašanje, zakaj se je med vojno in po njej na Gorenjskem največ govorilo o Druschkeju (poleg Rosumecka na Bledu). Odgovor je zelo preprost: Druschke je bil edini vodja izpostave gestapa na Gorenjskem, ki je na tem položaju ostal od začetka okupacije aprila 1941. pa do konca vojne. Z Jesenic se je umaknil na dan kapitulacije Nemčije, osmega maja 1945. Zločinec, ki se je tako med preiskavo kot med sojenjem želel prikazati kot »viteški« borec med vojno, je ob odhodu z Jesenic s seboj odpeljal dva tovornjaka z orožjem in premoženjem. Z železniške postaje Jesenice pa je na Koroško poslal vagon s pohištvo, ki ni bilo njegova last, temveč zakoncev Gostiša, ki sta bila poleti 1941 izgnana v Srbijo. No, ta vagon so že prestregli partizani in ga vrnili na Jesenice.

Heidelberški poročevalec tednika Kommunal Mario Damolin je bil večkrat v Sloveniji, kjer se je o Druschkejevih zločinih pogovarjal s številnimi pričami. Ko je poslušal Druschkejev zagovor pred porotnim senatom v Heidelbergu, je v omenjenem časopisu zapisal (zapisano po poročilu Božidarja Pahorja v Delu 23. maja 1984):

»Sedem let je imel Clemens Druschke čas, da se je pripravil na ta proces. To je

naredil s tolikšno vestnostjo, da je jasno, da si je ni pridobil v poklju... To je rutinski gestapovski zasliševalec z izkustvom, ki mu je vsaj v prvih dneh procesa omogočalo kljubovati sodobnemu zasliševanju. Nekdanji Druschkejev pajdaš Heinz Lincke je dejal o njem: Bil je zelo zagnan in si je nadvse prizadeval, da je izvrtal iz ljudi, kar je hotel izvrtati.

Tudi iz Druschkeja bo težko kaj izvrtati, zakaj kot lovec pozna vse ukane, ki sodijo k tej obrti. V nasprotju z obtoženci na drugih procesih proti nacističnim zločincem na obtožbe ne odgovarja z molkom, ampak je izbral ofenzivno strategijo. Ta, ki je obtožen nečlovečnosti, trdi, da so bili partizani nečloveški. S povišanim močnim glasom obtožuje dejanja banditov in njihovo sadistično spozabljanje, medtem ko naj bi on opravljal tako rekoč humanitarno nalogo, ko je branil prebivalstvo.

Toda zakaj so bili partizani v Druschkejevih očeh banditi? Zato, ker niso bili uniformirani, kot so bili Titovi partizani. Uniforma naredi iz človeka resničnega bojevnika. Druschke: Takrat smo bili boj. To ima športne razsežnosti in k temu spada tudi primeren športni dres. Iz Druschkejevih ust zveni, kot da je bila vojna, ki jo je Nemčija vodila proti Jugoslaviji, nekakšna finalna tekma za evropski nogometni pokal med kluboma Bayern iz Münchna in Partizanom iz Beograda, pri čemer je treba upoštevati, da so ti južnjaki znani po svoji umazani igri.

Druschke je vseskozi prepričeval sodišče, da so bili slovenski partizani teroristi, ki so napadali in morili nedolžne in nemočne civiliste. Kaže, da je v tem tudi uspel. Vsaj tako lahko sklepamo iz poročila Božidarja Pahorja Delu, ki je bil med branjem razsodbe v sodni dvorani. Sodnik Georg Weidner je med triurnim pojasnjevanjem, čemu se je sodišče odločilo za oprostitno sodbo, pri tem govoril tudi o terorju in protiterorju. Ali naj to pomeni, da so bile

gestapovske akcije protiteroristične? Na Belem polju pri Hrušici je Druschke vodil pomor 45 fantov in mož, od tega 37 iz te male vasice pri Jesenicah. Niti eden od teh ni bil ujet partizan in niti eden v akciji na nemški avtomobil na Belem polju, zaradi česar so bili postreljeni, ker so bili vsi najmanj deset dni že zaprti v Begunjah. O tem se lahko prepriča vsakdo iz ohranjene begunjske zaporniške knjige, ki jo hrani Gorenjski muzej v Kranju. Zaradi pomanjkljivih poročil iz Heidelberga nam tudi ni znano, zakaj je Druschke ločeval slovenske partizane od Titovih. Mar ni bila v Jugoslaviji enotna NOV in POJ pod Titovim vodstvom?

Kmalu po tistem, ko je pred sedmimi leti na Dunaju izjavil, da je odkril, kje živi Druschke, je lovec na nacistične vojne zločince Simon Wiesenthal novinarju Bogdanu Pogačniku izjavil:

»Zvezna republika Nemčija s svojimi 50 milijoni prebivalci bi se morala kakih 5000 ali največ 10.000 ljudem odpovedati; če tega ne more ali noče storiti, je to zelo ubožnostno sporočilo, in tudi sicer si kaj takega dežela, ki želi biti demokratična, ne sme privoščiti... Sicer pa, kje se je danes politično znašlo tistih sedem in pol milijona preživelih članov nacionalsocialistične stranke, ki je med vojno štela približno deset milijonov članov? Kakega pol milijona jih je ostalo v Avstriji, kakega pol milijona v NDR, pretežni del kakih pet milijonov pa jih živi danes v ZR Nemčiji. Vsi ti bivši nacisti so seveda danes tudi volilci, in zato so politični voditelji prizadetih dežel pogosto v precepu med političnim računom in spoštovanjem pravične justice...«

Wiesenthal je torej že pred leti zaslutil, kako bo Druschke obsojen, če se bo pravo rezalo s škarpami političnih koristi.

Sicer pa ni resnica, da je oprostitna sodba vse presenetila. Mnogi, ki so skusili Druschkejev bič (mučenje, zapor, koncentracijsko taborišče), sorodniki žrtve, so že zdavnaj govorili: Iz tega ne bo nič. Pač na

osnovi izkušenj, kako so se izmazali mnogi vojni zločinci, ki so bili po krvoločnosti hujši in po položaju večji kot Druschke. Govoril sem z nekaterimi pričami pred njihovim odhodom na sojenje v Heidelberg maja letos. Skoraj nobena ni verjela, da bo Druschke zares obsojen. To se je dalo slutiti že iz dejstva, da ga je obtožnica bremenila izključno le krivde za smrt Lovra Ažmana. To pa zagotovo ni najhujši Druschkejev zločin. Nisem pravnik, zato ne morem o tem strokovno pisati, toda ne morem kot noj skriti glavo v zemljo pred resnico, da nihče od prič (zapornikov v Begunjah) ni videl, ko je Druschke zasliševal in pri tem do smrti pretepel Lovra Ažmana. So le posredne priče. Prav zaradi tega nisem verjel, da bo Druschke obsojen na zaporno kazen (v ZR Nemčiji ni smrtna kazni). Ker pa je sodišče zasliševalo tudi priče, ki Lovra Ažmana sploh niso poznale, smo potihoma le upali, da bo med sojenjem obtožnica razširjena in kot taka sprejeta na sodnem senatu.

Kljub takšni sodbi pa je treba sodnim organom iz Heidelberga le dati priznanje za vestno in naporno delo. Vdskrat so prišli zasliševati priče na Gorenjsko in z vsemi so bili zelo vljudni. Plodno je bilo sodelovanje s kranjskim sodiščem.

Zaradi oprostitne sodbe ne smemo biti preveč potrti, razočarani. V teh sedmih letih so nemški časopisi, posebno heidelberški, pa tudi v sosednji Avstriji objavili veliko člankov o grozodejstvih gestapa na Gorenjskem, pa Druschkejeve slike s podpisom, da je bil morilec velikega kalibra.

Nekoč »ugleden« državljani Zvezne republike Nemčije je zdaj v očeh mnogih Nemcev, posebno mladih, navaden krvolok. Priče so ga razkrinkale, in to je za nas uspeh, za Druschkeja pa poraz in večna sramota.

Javni tožilec Manfred Münsterman je že vložil zahtevo po reviziji procesa pri zveznem sodišču v Karlsruheju. Druschke še ne bo imel mirnega sna.

Jože Vidic

Iz poročila komisije za politična in organizacijska vprašanja pri zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije

O aktualnih vprašanjih delovanja organov in organizacij ZZB NOV

Na osnovi informacij republiških in pokrajinskih borčevskih odborov ter na osnovi spoznavanja razmer na terenu je nastalo pri komisiji za politična in organizacijska vprašanja (pri ZO ZZB NOV) zajetno poročilo, ki govori o vrsti aktualnih vprašanj o vsebini in metodah političnega delovanja organov in organizacij ZZB NOV. Tako je skupna ugotovitev, ki velja za vse, da je splošna aktivnost v zadnjih nekaj letih, zlasti pa po 11. partijskem kongresu, usmerjena bolj kot prej k vprašanju, problemom in nalogam širšega družbenega pomena oziroma k uresničevanju stališč zveze komunistov o družbeno-ekonomski stabilizaciji.

V vsakdanji aktivnosti so borci pokazali, pravi analiza, da z vso resnostjo in razumevanjem gledajo na naše današnje ekonomske težave in probleme, da jih razumejo kot proizvod našega burnega razvoja ter družbeno ekonomskih gibanj v mednarodnih odnosih, vendar pa tudi kot posledico naših številnih subjektivnih slabosti.

S svojimi predlogi, opozarjanjem ter neposrednim vključevanjem v njihovo reševanje v okviru SZDL, zveze komunistov in drugih organizacij, so borci opazno prispevali k uresničevanju stabilizacije.

Borci narodnoosvobodilnega boja, ki so trdno povezani z izročilom socialistične revolucije, so občutljivi in se ne pomirjajo z negativnimi pojavi v družbi, pravi poročilo in nadaljuje, da pač borci najbolje zaslužitijo, kadar takšni negativni pojavi razdirajo enotnost, ekonomijo, kadar razvrednotijo samoupravljanje...

Aktivnost borčevskih organizacij in njihovih organov, njihovo odzivanje na določene pojave kaže, da je borcev tesno, ker le počasi uresničujemo program stabilizacije, ker v zvezi komunistov ni potrebne jedre idejne in akcijske enotno-

sti, ker za neizvrševanje načrtovanih nalog in za številne napake ni dejanskega določanja odgovornosti in ker navsezadnje ni resnične odgovornosti funkcionarjev na odgovornih funkcijah, ker ni odločne bitke proti birokraciji in oportunistu in tudi ne učinkovitih ukrepov ter obsodb za krajo družbenega premoženja. Borci boli, da nekateri še vedno bogatijo brez dejanskega dela in da se ustvarjajo neupravičene socialne razlike. Podobna je, meni poročilo o borčevskem ugotavljanju slabosti v naši družbi, zgodba z bojem proti korupciji, podkupovanju, nezakonitemu delu, samovolji in zlorabam, pa tudi z neodločnim bojem proti sovražnemu delovanju (nacionalizmom, razvrednotenju NOB in socialistične revolucije...).

Zato številni borci na celi vrsti sestankov nenehno izražajo svoje nezadovoljstvo, opozarjajo in tudi zahtevajo. Glede tega je ponekod tudi slišati, da nekateri probleme in težave preveč dramtizirajo (karkoli tudi aluzije avantgardizma, kritiziranja...), pri čemer opozarjajo, da tudi borci niso imuni proti vrstnim slabostim.

Vendar, odgovarjajo na takšne glasove borci, so takšne kritike nesprejemljive, navsezadnje tudi zato, ker v vsakdanjih aktivnostih na vse te slabosti opozarjajo tudi drugi delovni ljudje. Avantgardizem ni bistvo borčevske organizacije, in to noče in tudi ne more biti, kajti partijski program je tudi osnova programov borčevske organizacije.

Borčevska organizacija in borci v njej pa si želijo na čelu organiziranih socialističnih sil akcijsko sposobno zvezo komunistov, s katero bomo uspešno premagovali današnje in tudi mnoge stare probleme.

V javnosti in v vrstah borčevske organizacije je slišati mnenja, da se ZZB NOV ne bojuje dovolj organizirano za doslednejše reševanje aktualnih vprašanj in problemov, ki jih sama sproža. Počasnost reševanja teh vprašanj pa včasih povzroča mišljenja, da je ZZB NOV nemočna, da bi se njene zahteve in pobude upoštevale.

V Analizi je beseda tudi o slabostih v ZZB NOV, češ da tudi borčevska organi-

zacija ni delovala vedno učinkovito in pravočasno (ko je na primer šlo za Kosovo, za blatenje izročil revolucije, za zmanjševanje vloge Titove osebnosti, za nacionalistične in šovinistične izgrede posameznikov in skupin...).

V programih dolgoročne stabilizacije je posvečanje pozornosti razvijanju revolucionarnih izročil tudi dolgoročna naloga ZZB NOV, saj razumejo borci to nalogo kot neposredni prispevek k uspešnejšemu delovanju vseh naprednih sil v sedanosti in tudi prihodnosti. Da je na tem področju še dosti »praznega prostora« za delovanje sovražnika, opozarjajo borci, in prav zato je treba ta prostor bolj aktivno zapolnjevati z vrednotami, kakršne so jugoslovanski socialistični patriotizem, premagovanje meja v znanosti, kulturi, umetnosti, izobraževanju in na drugih življenjskih področjih.

Beseda je še o oblikah in načinih proslavljanja, o obrambni sposobnosti in samozaščiti, kjer prav borci prispevajo velik delež k aktivnosti – vse od krajevne skupnosti naprej. Vendar vrsta nepravilnosti, kriminalnih dejanj in slabega ravnanja z družbenim premoženjem kaže na dejstvo, da je to področje dela še vedno premalo razgibano, in da pada del odgovornosti za takšno stanje tudi na borčevsko organizacijo.

Podatki kažejo, da v borčevski organizaciji vse pogostejše in vse bolj redno pregledujejo izvajanje na sejah sprejetih sklepov ter tudi ustvarjalno analizirajo vzroke za nekatere nerešene naloge, oziroma ocenjujejo kakovost tistih, ki so bile izvedene. Tako so tudi poročila na letnih skupščinah manj formalna in vse bolj stvarna, čeravno je v njih še vedno večji del namenjen nalogam in načrtom za prihodnost, manjši pa analizam izvršenega.

(nadaljevanje v prihodnji številki)

Premišljanje ob dnevu mrtvih »O pokojnih vse dobro«

Ob dnevu mrtvih, ko se nekam »kampanjsko« radi spominjamo vseh, ki so za vedno odšli od nas in ko prekrijejo grobove plamenčki sveč kot simboli vezi med pokojnimi in nami in ko se iz vrtov preseli jesensko cvetje na pokopališče, k spomenikom in obeležjem, se mi je utrnulo tole premišljanje.

Star pregovor pravi, da je treba govoriti o mrtvih le dobro. Ponavadi pa je v življenju tako, da prav ta pregovor privlačimo na dan ob pogovorih (ali pisanju), ko o pokojnih spregovorimo tudi kako drugače. Če pogledamo, kako je s to rečjo v slovenski kulturi, je zanimivo, da se številni polemiki, pisci in govorniki kaj radi »pogovarjajo« s pokojniki, medtem ko tega nikakor niso storili v takšni meri takrat, ko so bili pokojni že živi, ko bi bila možnost dialoga klena, zares viteško bojevita. Včasih se ponuja hvaležna možnost, dejanja umrlih v nove miselne in smiselne celote, v nove pomenske sklope. Nekateri delajo to zato, da bi zmanjšali pomen in ugled pokojnikov, ga ustvarjalnega opusa za narodovo zakladnico, drugi spet to potrebujejo za čezmerna povečevanja, pripisovanje magične moči, nadnaravne daljnovidnosti in podobnega. Res, potrebujemo svoje anjele in hudiče, in zdi se, da so pokojniki najprimernejši za to, kajti živi si nekako tega ne dovolijo.

Zlasti v zadnjem času, ko postaja vojna in z njo tudi vprašanje življenja ter smrti v njej »tema desetletja«, smo priče malovernih razlag nekaterih, ki skušajo »neobremenjeni« trditi, da je smrt pač smrt, da je enako huda in tudi enako nepravična – za vsakogar.

Vojne se nam kažejo v zgodovini in umetniških prikazih vsakič znova izjemno človeško doživetje. Kljub naši vse bolj blede občutljivosti za malo bolj oddaljena dogajanja pa le še niso postale navada. In če torej vemo, da so vojne časi, ko ljudje ne živijo normalno in tudi ne umirajo normalno, vemo tudi, da umirajo na eni strani napadenci in na drugi napadeni. Napadeni se bojujejo za svobodo, napadenci jim svobodo jemljejo. Če se v tem mrtvaškem plesu vloge zamenjajo in napadeni napadejo, je to vprašanje boja za obstanek za svobodo in najbrž mora ostajati način – tudi danes in tukaj – da ostro ločimo, na koga ršnji strani je pravica. Zato so eni padli za svobodo in jih častimo, drugi pa so padli za malike in jih ne moremo objektivati (če so pripadniki istega naroda kot borci za svobodo, pa bi včasih celo radi kar malo pozabili, da so izdali tudi lastno svobodo in svobodo svojih potomcev).

Da se je bilo težko odločati neukim in neobglednim, pravijo nekateri. Toda podatki vendarle kažejo, da se je večina naroda odločala za svobodo, in ne za suženjstvo, za odpor in ne za pobožno poklekanje pred močnejšimi. Narodova volja je zmagała v velikimi žrtvami, ki še dolgo ne bodo zacelile ran prežive-

lih. Zato pa je ostal tudi neizbrisni madež poklekovalcev, izdajalcev, razprodajalcev narodove svobode. Ni torej vsaka smrt enako vredna, ker ni vsako življenje enako vredno. Vredno je toliko, kolikor velja za skupnost, ki ji pripada, kolikor je prispevalo za bodočnost. Zato so belogardiisti ostali v naši zavesti prodajalci naše svobode in vsi tisti, ki so se zanjo bojevali – junaki. Zato slavimo in objokujemo junake in z gnusom omenjamo izdajalce. In dokler bo živa partizanska generacija, bo ta ločnica ostra.

Čas, ki obrusi še tako trdo kamenje, bo delal v prid zgodovine in bo o tistem času in ljudeh spregovoril brez jeze. Morda bo nekoč nekeje zapisano preprosto: »Bojevali so se za svobodo, med njimi pa so bili tudi izdajalci...« In bo s tem opravljeno. Danes pa, ko še dobro pomnimo izdajalce in njihova izdajstva, ko vemo, kdo so bili in kaj vse so hudega storili, ne more biti z njimi ne v pisani in ne v govornici besedi opravljeno tako mimogrede.

Se spominjate Urha, se spominjate črne roke, se spominjate raztrgancev? Se spominjate prizora v filmu »Okupacija v 26 slikah«? Mnogi med nami so odvrnili pogled, ko je v avtobusu, ki je peljal na morišče, nastalo strašno ustaško klanje... Nič ne pomagaj, če pogledamo proč. Avtor tega filma, Lordan Zafranović, ki je pred nedavnim končal (in bil nagradjen za) film »Kri in pepel Jase novca« je ob pregledovanju številnih dokumentov sklenil, da bo ustvaril na podlagi spoznanj nov film, povezan s sedanostjo: »Hotel bi pokazati, v kolikšni meri v srednjem, tako imenovanem malomeščanskem razredu, obstaja zavest, ki bi bila lahko znova uporabljena, če bi nekdo naše narode sprl na nacionalni ravni; kako in na kakšen način bi se odpravila ta zavest; podobnost z obdobjem 1941–1945 je presenetljiva, kajti tudi takrat so se rekrutirali zlikovci iz tega razreda. Pravim razreda, čeprav pri nas ne priznavamo razredov... Malomeščan vedno obtožuje druge za svoje težave, in to najpogostejše tiste v bližini, prek plotov, in to po nacionalni, verski in rasni zavesti...«

(Odlomek je iz pogovora Rajka Lukića z dobitnikom letošnje četrtotulijske nagrade, filmskim režiserjem Lordanom Zafranovićem v glasilu ZZB NOV Jugoslavije »Četvrti jul«, ki je izšel v 1151. številki julija letos)

Pa še končajmo ta zapis v slogu uvodoma porabljene pregovora: Najbrž nam je vsem jasno, da o vseh pokojnikih in kar povprek ne moremo govoriti vse najlepše. Enih se bomo še naprej spominjali s spoštovanjem, drugih pa z gnusom.

B. Ž. J.

Še z beograjskega srečanja borcev

Janez Wutte-Luc: Še vedno boj za narodnostne pravice

Na mednarodni borčevski konferenci o varnosti in razoroževanju v Evropi je med drugim govoril tudi predsednik Zveze koroških partizanov Janez Wutte-Luc, ki je ponovno opozoril na dejstvo, da se morajo koroški Slovenci že več kot trideset let bojevati za osnovne narodnostne pravice. To je ilustriral z zadnjimi poskusi poslabšanja manjšinskega šolstva, za kakršno si z vso energijo prizadevajo nemške nacionalistične sile v Avstriji, ki skušajo na področju manjšinskega šolstva ustvariti apartheidni sistem, se pavi ločiti otroke in učitelje po narodnostni pripadnosti.

»Sicer je res, da demokratični tabor na Koroškem in v Avstriji, ki si prizadeva za sožitje in prijateljstvo med narodi, narašča in se krepi, toda kljub temu ostaja dejstvo, da se moramo koroški Slovenci še danes bojevati za najosnovnejše narodnostne pravice...« Govornik je dodal, da je tudi v tej luči še kako pomembno sodelovanje prek meje za mir v Evropi, kar pomeni sožitje in enakopravnost narodnostnih manjšin, ki so že lepo zapisane v mednarodnih sporazumih.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Mežica – Izlet borčevskega aktiva iz rudnika

Eno prvih oktobrskih sobot so se borci, člani rudniškega borčevskega aktiva, odpeljali na enodnevni izlet po krajih, zaznamovanih z zgodovinskimi dogodki iz NOB. Tokrat so se borci – mežiški »knapi« usmerili na Štajersko. Najprej so se ustavili v Vinski gori, kjer so v gozdu poiskali grobove treh padlih borcev Tomšičeve brigade. Njihovemu spominu so se poklonili pred spominskim obeležjem.

Pot jih je nato vodila do Celja, kjer so si ogledali znano in zloglasno nacistično mučilnico Stari pišker. Komaj so lahko dojemali grozodejstva, ki so se tam dogajala. V celjskem muzeju revolucije so nato z izrednim zanimanjem pregledali zbirko ter med številnimi obrazy na fotografijah prepoznavali svoje nekdanje soborce in komandante. Zlasti je bilo zanimivo, ko je tovariš Zdovc prepoznal razstavljeni gumijasti čoln, ki ga je prav on uporabljal v Domnovi kurirski četi na TV 32, za prevoz pošte

in borcev čez Dravo. Tega se je spomnil tudi Silvester Gaber iz Črne, ki ga je bil Zdovc prepeljal s tem čolnom čez reko.

V Frankolovem so se ustavili pri obeh večjih spomenikih: pri prvem, ki je posvečen štiridesetim, in pri drugem, ki spominja na šestdeset žrtv fašističnega nasilja.

V bližini Frankolovega je skupina borcev Bračičeve brigade iz zasede napadla nacistično kolono. Pri tem napadu je bil ubit tudi okrožni vodja in deželni svetnik v Celju Toni Dormeister in nacisti so svojo jezo stresli nad nedolžnimi ljudmi v zaporih. Med njimi so bili ujeti partizani in aktivisti OF. Bil je februarja 1945. leta, komaj dva meseca pred osvoboditvijo.

Na koncu so mežiški borci obiskali še Dobrno in Topolšico. Tam so si ogledali spominsko sobo, v kateri je bila podpisana kapitulacija nemške armade za balkanski del Evrope, podpisal pa jo je sam komandant nemške armade na Balkanu von Löhr.

Izlet so končali v Slovenj Gradcu ob prijetni večerji in tovariškem razpoloženju.

I. Z.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

IZ DELA BORČEVSKIH ORGA

IZ DELA BORČEVSKIH ORGA

ZRVS v luči predloga sklepov 13. seje CK ZKJ

Nihče ne sme stati ob strani

Predlog sklepov 13. seje CK ZK Jugoslavije vedno bolj odmeva med delovnimi ljudmi in občani, ne samo med komunisti. Vsem številnim razpravam in pogovorom o tem predlogu niso mogle stati ob strani organizacije Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije. Tako je predsedstvo republiške konference ZRVS organiziralo v Celju, Mariboru, Novem mestu, Radovljici, Ljubljani in Sežani regijske posvete s predsedniki in sekretarji občinskih konferenc ZRVS. Njihov cilj je bila vsebinska in akcijska opredelitev in poenotenje za uresničevanje nalog na vseh področjih delovanja Zveze rezervnih vojaških starešin.

Posveti so pokazali, da je težišče dela vseh organizacij ZRVS na področju SLO in DS. V okviru tega namenljajo največ pozornosti idejnopolitičnemu, splošno vojaškemu in samozaščitnemu usposabljanju svojih članov. Udeleženci so se v razpravah dotaknili in nanizali vrsto problemov, ki zavirajo še uspešnejše delo njihovih organizacij. Predvsem so povsod poudarjali problem zmanjševanja obiska pri vseh oblikah izobraževanja in usposabljanja, še posebej na predavanjih. Poleg številnih objektivnih razlogov pa so mnogi videli razlog za to v zamenjavi pozivov z vabili. Eden izmed udeležencev je celo prebral določilo zakona o SLO in DS SR Srbije, kjer še vedno pozivajo in kaznujejo neprihod na usposabljanje, toda tam je povprečna udeležba le 23-odstotna. To je dokaz, da tudi ostri ukrepi ne bodo bistveno pomagali pri boljši udeležbi. Nekatere občinske konference po-

kušajo na različne načine povečati ta odstotek. Posebno pot pa so ubrali v Trbovljah, kjer vsak rezervni vojaški starešina podpiše, da je prejel vabilo za usposabljanje. Tako so imeli letos na preverjanju znanja kar triindvetdeset-odstotno udeležbo. Seveda to ni recept za rešitev tega problema v vsej naši republiki. V vseh okoliščinah pa morajo spoznati, da nepretrgano idejnopolitično delo s člani lahko prinese dobre rezultate na področju udeležbe pri vseh oblikah usposabljanja.

Udeleženci posvetov so opozorili tudi na problem napredovanja v višji čin in na druge stimulatивne ukrepe. Menijo, da imajo njihove organizacije še vedno premalo vpliva na napredovanje. Tako so povedali, da je v eni izmed občinskih organizacij napredoval v višji čin član, ki ga je sicer hotela njegova organizacija predati častnemu razsodišču, ker se je izogibal vsem obvezno-

stim. To se prav gotovo ne bi zgodilo, če bi kdo vprašal njegovo organizacijo za mnenje o njegovem delu. Pozdravili so tudi zamisel o uvedbi republiške plakete ZRVS. Z njo in z zlato značko naj bi se številnim aktivnim tovarišem oddolžili za njihovo delo. Po njihovem mnenju pa zelo počasi meljejo mlinci za državna odlikovanja, saj poteče včasih tudi nekaj let od predložitve pa do vročitve odlikovanja. Zgodilo se je že, da so nekega predlagali, pa je medtem že prenehal delovati v ZRVS, ko je dobil odlikovanje za delo med rezervnimi starešinami. Vse to negativno deluje na mlajše člane in jih celo odvrača od aktivnega dela.

Kot je poudaril na posvetovanju v Ljubljani predsednik republiške konference ZRVS Slovenije Stane Kotnik, na teh srečanjih niso našli odgovorov na vsa vprašanja. V duhu sklepov 13. seje CK ZKJ jih bodo obravnavali po občinskih in krajevnih konferencah in jih skušali reševati sami, seveda ob pomoči republiške konference. Posveti naj bi torej spodbudili razpravo o pomanjkljivostih in težavah, ki ovirajo učinkovito delo. Sklepe pa morajo vgraditi v programe dela za prihodnje, ne samo za leto, ampak daljše obdobje. Pri obravnavi se morajo vedno zavedati, da

so organizacije ZRVS neposredno politično odgovorne za usposabljanje svojih članov, da so rezervni starešine dolžni sodelovati pri urejanju vseh drugih vprašanj SLO in DS, katerih nosilci so v drugih strukturah, in da so rezervni starešine dolžni sodelovati v delegatskem sistemu, stabilizacijskih naporih, spremljati razvoj politične problematike na terenu, seveda v okviru SZDL, iti do vsakega člana in oceniti njegovo delo z vseh zornih kotov.

Če ne bodo delale tako, se bodo znašle neke na repu dogajanja. To pa si ne želijo niti člani ZRVS niti naša družba, v kateri imajo rezervni vojaški starešine velik ugled.

Eden od pomembnih vzrokov za težave je kadrovsko vprašanje. Po mnenju Stane Kotnika je treba ljudi, ki so bolni ali ne morejo ali ne znajo ali celo nočejo delati, takoj zamenjati. Treba pa je vključiti mlade, ki hočejo delati. Spomnil je tudi na dogovor, ki so ga sprejeli pred leti, da naj bi v vsa predsedstva in komisije volili tretjino novih članov, ki bi imeli nove pobude in nove rešitve. Na žalost pa se je dogajalo, da so vedno menjali tretjino članstva, dve tretjini pa sta v organih že vrsto let.

Posveti so pokazali, da je razlika v pristopih k razreševanju problemov in težav. Čeprav se marsikomu zdi, da se področje dela ZRVS oži, pa dokumenti dvanajstega kongresa ZK Jugoslavije to področje razširjajo.

Bojan Kuntarič

Rezervist in Obveščevalec

Čeprav je ena najbolj šibkih dejavnosti v Zvezi rezervnih vojaških starešin informativno-propagandna dejavnost, se po občinskih konferencah trudijo, da bi te probleme uredili na svoj način. Dejstvo namreč je, da je v Sloveniji veliko organizacij, ki dobro delajo, vendar za njihovo delo ne ve nihče. Veliko pa je tudi organizacij, ki problem obveščanja svojih članov in širše javnosti rešujejo z izdajanjem glasil. Tako sta pred kratkim izšli takšni glasili občinskih konferenc ZRVS. V Novem mestu so izdali drugo letošnjo številko njihovega Rezervista.

Glasilu spominja na revijo tako po svojih grafičnih rešitvah in po obilnem slikovnem gradivu. Rezervist objavlja pogovor s predsednikom OK ZRVS Novo mesto Francem Plantanom o njegovih vtisih s srečanja rezervnih vojaških starešin na Kosovu, zapis o poti pohodne enote 12. SNOUB, foto-reportažo z usposabljanja starešin TO ter program usposabljanja starešin v Novem mestu v prihodnjem letu. Nekaj prostora pa je namenjeno tudi mladini,

obrambnim krožkom in delu krajevnih konferenc ZRVS.

Izšla je tudi osma številka Obveščevalca, ki je glasilo občinske konference ZRVS Ljubljana Bežigrad in izhaja kot priloga občinskega glasila Zbor občanov. Tudi njegova vsebina je zelo pestra, saj bralec lahko prebere krajšo oceno dela v minulem obdobju, predvsem pa o nalogah, ki čakajo rezervne starešine v prihodnje. Nekaj prostora je namenjeno tudi delu aktiva ZRVS in obrambnemu dnevu na eni izmed tamkajšnjih šol.

Vsako pobudo za pravočasno in dobro obveščanje javnosti in tudi članstva o delu ZRVS je treba pozdraviti. Toda organizacije premalo uporabljajo možnosti, ki jih imajo pri tem. Tako bi več morale sodelovati z uredništvom občinskih in tovarniških glasil lokalnih radijskih postaj in drugih. Prav tako bi morale več novic in člankov posredovati uredništvom republiških glasil, tako da bi širša javnost več vedela o njihovem delu, hkrati pa bi tako izmenjavali izkušnje z drugimi organizacijami ZRVS.

B. K.

Množični pohod

Letošnji tradicionalni spominski pohod Po poteh revirskih revolucionarjev je bil že peti po vrsti, potekal pa je v krajevni skupnosti Izlake v občini Zagorje. Pohoda, ki ga je organizirala tamkajšnja občinska konferenca ZRVS, se je udeležilo skoraj 600 pohodnikov iz vrst ZRVS,

nih pohodov je ohranitev in negovanje spominov na kraje, dogodke in osebe, ki so imele vpliv na vrsto dogodkov med NOB in na uspešen konec narodnoosvobodilnega boja in boja za novo družbeno ureditev.

Med potjo na start pohoda so udeleženci obiskali še

Pri enem izmed pomnikov NOB je pohodnikom govoril tudi avtor članka Rudi Matko. (Foto: Trbovlje)

ZSMS, ZZB NOV, planinskih društev, taborniških odredov in pripadniki TO.

Pohodniki so se podali na pot iz vasi Razpotje, cilj pa je bil na Kalu nad Podlipovico pri nekdanji Kalačnikovi domačiji, kjer je bilo med vojno pomembno križišče zvez in poti, po katerih so hodili borci, politični delavci in obveščevalci iz Zagorja in Izlake. Zbranim je spregovoril revirski prvoborec in nosilec partizanske spomenice Vinko Kramar-Krištof.

Po kulturnem programu so pohodniki poslali republiški konferenci ZRVS Slovenije protest ob razstrelitvi spomenika na Muljavi in ob sodili so to vandalsko dejanje.

Poglaviti namen tovrst-

muzejsko zbirko NOB in rudarstvo v Zagorju in šli ogleдали nekaj spominskih obeležij v Izlakah in Orehovic.

Prvi pohod, ki so ga v revirjih pripravili 1979. leta, so organizirali v spomin na narodnega heroja Frica Keršiča-Gala, drugi je bil namenjen obujanju spominov na pot revirske čete, predlanskim so s pohodom zaznamovali obletnico junaške smrti narodnega heroja Alojza Hohkrauta. Lani pa so se spomnili predvojnega revolucionarja Vitka Pavliča.

Za prihodnje leto imajo v načrtu, da bi s pohodom proslavili štirideseto obletnico osvoboditve Trbovelj in obletnico osvoboditve vseh naših narodov.

Rudi Matko

Prometna varnost in ZRVS

Kljub temu da se je od uvedbe bencinskih bonov promet na naših cestah zmanjšal, se prometna varnost ni izboljšala. Med glavnimi vzroki prometnih nesreč so neprimerna hitrost, izsiljevanje prednosti, vožnja pod vplivom alkohola in nepravilno prehitjevanje. Ti podatki kažejo, da je med udeleženci v prometu še vedno premalo prometne kulture, da se ti obnašajo neodgovorno, ne poznajo dovolj prometnih predpisov in se ne prilagajajo položaju na cesti in prometu.

Prav gotovo bi lahko na tem področju veliko storile tudi organizacije ZRVS, saj je prometna kultura pomemben del samozaščitnega obnašanja in usposobljenosti delovnega človeka in občana. Na vseh predavanjih, seminarjih in drugih oblikah usposabljanja rezervnih starešin in prebivalstva bi morali del časa nameniti tudi prometni varnosti in vzgoji.

Organizacije in člani ZRVS pa imajo tudi možnosti, da vplivajo na pravilno prometno vzgojo drugih delovnih ljudi in občanov. Tako naj bi mentorji obrambnih krožkov na osnovnih šolah in šolah srednjega usmerjenega izobraževanja dajali pobude za akcije za večjo prometno varnost, in da bi v programe dela krožkov vključili tudi vprašanja s področja prometne vzgoje. Na tekmovanjih s področja prometne vzgoje. Na tekmovanjih s področja SLO in DS, ki jih organizirajo krajevne ali občinske organizacije ZRVS in v katerih so vključeni poleg rezervnih starešin tudi člani komitejev za SLO in DS, člani ZSMS, pripadniki CZ ter NZ, bi morala biti ena od tekmovalnih disciplin tudi poznavanje cestno-prometnih predpisov in prometne kulture nasploh.

Prav gotovo bi ZRVS na ta način lahko veliko prispevala k reševanju te pereče problematike in tako posredno rešila marsikatero življenje.

B. K.

Za priznanja 15. divizije

Občinska konferenca ZRVS v Novem mestu je ob občinskem prazniku skupaj z občinsko strelsko zvezo, tamkajšnjo vojašnico in občinskim štabom TO pripravila četrto tekmovanje v streljanju z vojaško puško,

ki so ga letos poimenovali po 15. udarni diviziji.

Tekmovanje je potekalo v treh skupinah. V prvi so tekmovale ekipe ZRVS, lovskih družin in milice, v drugi ekipe delovnih organizacij in krajevnih skupnosti, v tretji

pa ekipe mladinskih aktivov in vojakov. V prvi skupini so imeli največ uspeha strelci iz KO ZRVS Bršljin, v drugi DO IMV in v tretji OO ZSMS IMV. Med posamezniki so bili najboljši: pri članih Anton Ancelj, pri članicah Ruža Bevc, pri mladincih in mladinkah pa Miro Bele in Sonja Gornik.

Kljub temu da je bil čas trgate, se je tekmovanja udeležilo dvainštirideset ekip. Najboljšim ekipam med člani in mladinci je skupnost borcev 15. divizije namenila lepa prehodna pokala.

Branko Djukić

Pred začetkom je predsednik medobčinskega sveta ZRVS za Dolenjsko Ivan Slapnik prebral sklep o poimenovanju tekmovanja po 15. udarni diviziji. (Foto: Marjan Bauer)

Uresničevanje programa dela

Po programu dela ter na osnovi sklepov predsedstva OK ZRVS Radovljica in komisije za idejnopolitično usposabljanje so krajevne organizacije rezervnih vojaških starešin pripravile minulo soboto in nedeljo vsakoletne taktično-orientacijske pohode za svoje člane. Za krajevne konference blejskega območja so pohod pripravili v Ribnem, za radovljiško v Mošnjah in v Lipnici, razen teh pa so bili pohodi še v Gorjah, Lescah in na Ljubnem.

V okvir programa dela pa sodi tudi predavanje o bojnem delovanju naših oboroženih sil na začasno zasedenem ozemlju, ki ga bo posredoval generalpolkovnik Rudolf Hribernik-Svarun. Predavanja se bodo zvrstila takole: v torek, 4. decembra, bo v Bohinjski Bistrici, v sredo, 5. decembra, bo v Radovljici in dan kasneje še na Bledu.

JR

V Mariboru se je končalo letošnje Borštnikovo srečanje Prireditve se množijo

Prireditve in vseh vrst manifestacije v čast slovenski Taliji se ob vsakoletnem mariborskem Borštnikovem srečanju množijo. Tako so jih letos ob koncu našli kar 118, pri čemer je bila še večeraj na vrsti zadnja, srečanje gledaliških amaterjev.

Naj kljub radijskim in televizijskim poročilom ponovimo, da je letošnji Borštnikov prstan prejel že siceršnji ljubljenelec slovenskega gledališkega občinstva **Polde Bibič**, ki se je mariborskemu občinstvu predstavil tudi v tekmujoči predstavi ljubljanske Drame »Moj ata, socialistični kulak« Toneta Partliča.

Za najboljšo predstavo je bila razglašena uprizoritev **Hamleta** Mestnega gledališča ljubljanskega in poseb-

ne hvale so bili deležni tudi ustvarjalci tega dela: režiser **Mile Korun**, izredno nadarjeni mladi **Boris Ostan** in že izkušena, v tej predstavi pa ko prerojena **Jožica Avbljeva**.

Za naslov najboljšje predstave z Borštnikovega srečanja je sodelovalo devet gledališč, gostovali pa so tudi Beograščani s slovenskim »Dogodkom v mestu Gogi« Slavka Gruma.

Letošnje srečanje slovenskih gledališnikov je navrglo nekatere teme, poudarilo nekatere probleme in, kot so ugotavljali predvsem ljudje iz gledališč, se spet izognilo možnosti za bolj poglobljene pogovore o gledališču. Z izrazi solidarnosti in podpore je bilo označeno skrajne zagatno finančno stanje slo-

venskega gledališča v Trstu, s spominskim literarnim večerom pa je društvo slovenskih pisateljev prispevalo k slovesnosti ob poimenovanju juršinskega kulturnega doma po rojaku dr. Antonu Slodnjaku.

Ravno v času letošnjega gledališkega slavlja sta praznovala svoji osemdesetletnici tudi dva življenjska sopotnika slovenskega teatra: režiser, igralec in učitelj mnogih igralških generacij **Slavko Jan** ter igralec **Maks Furjan**.

In naj na koncu ponovimo še, da se je ob letošnji obletnici, štirideseti obletnici ustanovitve slovenskega narodnega gledališča sredi vojne, sredi okupirane Evrope, skozi pregled snovanja v slovenskih gledaliških »delavnicah« potrdila ugotovitev mnogih, da je gledališče globoko zasidrano v širši zavesti Slovencev, danes bolj kot kdajkoli prej. **B. Ž. J.**

Polde Bibič, slovenski igralec, profesor na Akademiji za gledališče, film, radio in televizijo, predsednik Združenja jugoslovanskih gledališčnikov, ima za seboj 133 odigranih vlog in je za mnoge nadpovprečne upodobitve prejel (z Borštnikovim prstanom vred) že 22 nagrad.

Za zvest prikaz osvoboditve

Oddelek ljudske revolucije v Mestnem muzeju Ljubljane (Mestni trg 10, 2. nadstropje, telefon 223-892) pripravlja ob 40-letnici osvoboditve razstavo z delovnim naslovom »Osvoboditev Ljubljane«, ki jo bo odprl 9. maja 1985 v Cankarjevem domu. Razstava bo prikazovala zadnje mesece okupacije, zlasti narodnoosvobodilni boj Ljubljančanov v tem času, zadnje boje in osvoboditev Ljubljane ter življenje Ljubljane do razglasitve republike novembra 1945. Vse Ljubljančane, ki imajo kakršnekoli predmete, dokumente ali slike, ki dokumentirajo dogajanja leta 1945 v Ljubljani, vlijudno prosimo, naj jih podarijo, posodijo za razstavo, prodajo ali deponirajo v Mestnem muzeju Ljubljane ali mu jih dovolijo fotografirati. V poštev pridejo predmeti iz vsakdanjega življenja (od obleke do posode), razni osebni in drugi dokumenti, pisma, časniki, letaki, plakati in sploh propagandno gradivo vseh vrst, fotografije oseb in dogodkov, mesta in delov mesta, razglednice, predmeti, ki so povezani z raznimi dogodki in osebami, pa razni deli vojaške opreme (naše in okupatorjeve), značke, stari denar, zastave in podobno. Mestni muzej bo o vseh prejetih predmetih napravil natančen seznam in v njemu navedel tudi imena oseb, ki mu bodo gradivo posredovale. Delavci imenovane oddelka so vas na vaš poziv pripravljeni obiskati na domu.

Književniki, udeleženci NOB

Ferdo Kozak

Ob 90-letnici rojstva

Pisatelj, dramatik in urednik **Ferdo Kozak** je po rodu Ljubljančan. Rodil se je pred devetdesetimi leti (28. oktobra 1894) v meščanski družini. Gimnazijo je končal v vojaški suknji leta 1917 in je bil že takrat član nacionalne in protiaustrijske organizacije Preporod. Leta 1922 je na praški univerzi doktoriral na slavistiki. Svojo poklicno pot je začel kot časnikar in knjižničar, nato pa je postal suplent na ljubljanski klasični gimnaziji. Za nekaj časa so ga kazensko premestili v Novo mesto. Sodeloval je v jugoslovanskem nacionalističnem gibanju in bil privrženec Masarykovih idej. Po prvi svetovni vojni je bil med tistimi neodvisnimi kulturnimi delavci, ki so sprožili krizo pri Ljubljanskem zvonu. Kot urednik Sodobnosti, neodvisne slovenske revije, je zastopal neodvisno slovensko smer v politiki in je uvedel v krog sodelavcev nekatere marksistično usmerjene mlade inteligente: Kardelja, Kidriča, Ziherla... Kot avtor je sodeloval pri številnih listih in revijah (Slovan, Ljubljanski zvon). Ko mu je bilo osemnajst let, je napisal enodejanko Komedija, ki so jo leta 1912 uprizorili v Ljubljani. Leta 1940 sta bili uprizorjeni njegovi drami Peter Klepec in Vida Grantova, ki sta izšli v knjigi po osvoboditvi.

Na ustanovnem sestanku Protiimperialistične fronte, ki se je konec junija 1941 preimenovala v Osvobodilno fronto slovenskega naroda, je **Ferdo Kozak** skupaj z Jo-

sipom Vidmarjem in Francem Šturmom zastopal kulturne delavce. Kot urednik Sodobnosti je predstavljaval zvezo s snujočo se mrežo kulturnih delavcev v Osvobodilni fronti. V družbi z bratom Jušem je zbiral gradivo za Slovenski zbornik od zime 1941 do srede februarja 1942, ko je bil zbornik natisnjen. V njem je sodeloval s prispevkom »Narod je umrl

– naj živi narod«. Februarja 1942 so ga aretirali Italijani in ga poslali v internacijo. Leta 1943 se je priključil jugoslovanskim partizanom v južni Italiji. Leta 1944 je postal član jugoslovanske vojsne misije v Bariju. Tu je sodeloval pri reviji Domovina in zasnoval dramo iz slovenskih kmečkih puntov. O tem govori sam takole: »Ko sem po predaji Italije leta 1943 prišel v Bari, sem v taborišču Gravini napisal nekaj prizorov s snovjo iz naših kmečkih puntov, ki sem jih hotel

obdelati po svoje. Misel na to sem nosil s seboj že prej in mi je dolgo časa blodila po glavi. Prav v tem taborišču je teh pet ali šest prizorov uprizorila tretja prekomorska brigada, ki so jo z nekaj Črnogorci večinoma sestavljali primorski Slovenci. V baraki so naredili oder, prav tako so si sami napravili kulise in seveda sami tudi igrali. Več ali manj sem jim pomagal z režijo. To je bila prav lepa vojna uprizoritev.« (Gled. list, Drama, Ljubljana, 1950/51).

Pred koncem vojne so se **Ferdo Kozak**, **Juš Kozak** in **Ciril Kosmač** pripeljali z letalom iz Italije v Belo krajino. **Ferdo Kozak** je tu postal načelnik odseka za prosveto pri predsedstvu SNOS in ob osvoboditvi minister za prosveto v vladi LRS.

Po osvoboditvi je bil izvoljen za predsednika in podpredsednika slovenske ljudske skupščine. Pri vsem tem zahtevnem in odgovornem političnem delu pa ni nikdar pozabil, da je pisatelj: bil je urednik revije Novi svet (1948–1952) in urednik Naše Sodobnosti (1953–1955) v tandemu z Borisom Ziherlom. Kot dramatik je nihal še dramo Punčka, njegovo simbolično dramsko grotesko Kralj Matjaž pa so uprizorili in natisnili šele po njegovi smrti. Umrl je 8. decembra 1957, star komaj trideset let.

Po osvoboditvi je izdal tri knjige: Članki in zapisi (1953), zbirko proze Od vojne do vojne (1954) in knjigo spominov iz svoje konfinacije Popotoval sem v domovino (1955), ki jo štejejo za vrh njegovega pripovedništva. Najbolj prepričljivo se je uveljavljal v dramatik. Peter Klepec (Profesor Klepec) je mešanica lahkotnega vodvila in kritične analize slovenske meščanske družbe. Vida Grantova (Lepa Vida) je socialno kritična igra po zgle-

du ibsenovske meščanske analitične drame s kritiko meščanskega okolja, družine in zakona. Z Vido Grantovo je po sodbi Josipa Vidmarja **Kozak** ustvaril po Cankarju našo najboljšo meščansko komedijo. Slovenska literarna kritika (Stanko Janež) ga uvršča med pisce, ki so pisali pod vplivom ekspresionizma. Močna intelektualna nota mu daje pečat meditativnega avtorja. V njegovi esejistiki se kaže napor svobodoumnega izobraženca, da bi izpovedal lastno misel o rešitvi družbenih, moralnih in umetnostnih problemov.

Po mnenju Helge Glišič Krisperjeve je njegova knjiga Od vojne do vojne polna iskanja bistva življenjskih vprašanj, doživetij, prvih spoznanj o tragiki človeške usode, ekspresivnih vtisov iz fronte v prvi svetovni vojni, poetičnih razpoloženj, meditativnih pasusov, melanholičnih spominov na otroštvo in preteklost in spoznanj o samoti in minljivosti. Njegova izpoved v knjigi Popotoval sem v domovino ni samo zgodovinski dokument o usodi slovenskega izobraženca v drugi svetovni vojni, temveč zaradi ekspresivnega izražanja značaja tudi umetniško zanimiva in svojevrsna proza, ki bi jo glede na prepletanje epskih in avtobiografskih izpovednih elementov lahko primerjali do neke mere s Kocbekovo Tovarišijo.

Ferdo Kozak je bil tudi ugleden prevajalec, iz češčine je prevedel Čapka in Durycha, iz flamščine pa Timmermansa. Živel je bogato politično in književniško življenje in njegova prezgodnja smrt je krepko oškodovala slovensko kulturo. Vendar je tudi opus, ki nam ga je zapustil, vsega spoštovanja in priznavanja vreden prispevek v zakladnico slovenske kulture. **Dušan Mevlja**

Ob škofjeloških Ziherlovih dnevih je izšla knjiga:

»Emancipacija v jugoslovanski družbi – protislovja in problemi«

Ob letošnjih Ziherlovih dnevih v Škofji Loki je izšla zajetna publikacija, zbornik pravzaprav, iz knjižnice Fakultete za sociologijo politične vede in novinarstvo, ki jo izdaja Center za družbenopolitično izobraževanje pri FSPN. Uvodno besedo k temi je prispevala dr. Maca Jogan, v poglavju »Emancipacija in delo« je o vprašanjih družbene lastnine in emancipacije, birokracije in ustvarjalnega dela, dohodka in odtujitve, o delu kot pogoj enakovarnosti ter drugih pogledih na odprta vprašanja in dileme emancipacije spregovorilo kar petnajst avtorjev.

V naslednjem poglavju »Politična emancipacija« se pet avtorjev ukvarja z dilemami optimalnega razmerja (emancipacije) ekonomije in politike, o emancipacijskih vidikih pravo- tvorne dejavnosti, o dele-

gatu med delavci in upravnimi strukturami, o SZDL in politični emancipaciji ter o vlogi SZDL v prese-ganju politične neenakosti.

»Emancipacija in kultura« je še eno poglavje, ki zaposluje dvanajst referentov, tej temi pa je na koncu dodano še poglavje o emancipaciji žensk, kjer od splošnih ugotovitev o modelu emancipacije žensk teme prehajajo k ožjim vprašanjem o volilni pravici, o izobrazbeni strukturi, o ženskah v SLO...

Maca Joganova je v prvem stavku uvodnih besed o obravnavani temi zapisala: »Vprašanje emancipacije je človeško in znanstveno vznemirljivo zlasti tedaj, ko se že začno ure-sničevati nekateri (delni) nujni pogoji v praksi, ko nastajajo razmere in osno-ve za »prevratno prakso«.

B. Ž. J.

Zadnja noč

*Zadnja noč v begunjskem zaporu. Kako si dolga – ali prekratka.
Zemlja moja me bo prekrila jutri...*

*Pet jih koplje jamo v Dragi...
S težkim korakom so šli, bolj so vlekli noge za seboj.
Sunki puškinih kopit v hrbet.
Lačni in pretepeni si kopljejo grob, zase in za tovariše.
Misli jih spreletavajo. Zakaj, zakaj... Ker ljubijo svobodo,
slovensko zemljo in materin jezik in nočejo tujca.
Morajo umreti.*

*Bolečina slovesa od vsega, kar so ljubili, jim trga srce.
Vsaka lopata izkopane grude – nova misel – zadnji pozdrav
materi, očetu, ženi, otrokom in ljubemu dekletu...
Svoje zadnje življenjske moči so izkopali s to jamo.*

*Zadnji pogled objame v soncu obsijane gore, gozdove, kjer
so bratje, ki jih bodo maščevali.*

Zadnja noč v begunjskem zaporu, kako si dolga in prekratka...

Zora Šenk-Dujnič

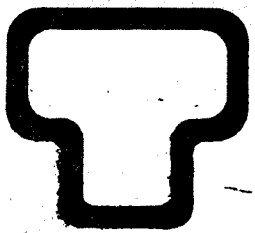
Dolgo pričakovani dogodek v Novem mestu:

Odpri so Jakčev dom

Po dolgih letih načrtovanj, pomanjkanja denarja, pa spet dobre volje avtorja in nenazadnje kulturne zavesti **Novomeščanov** je bil v soboto, 28. oktobra, v Novem mestu odprt **Jakčev dom**, stalna **Jakčeva galerija** njegovih likovnih del, ki so jih namestili v preurejeni nekdanji **Jakčevi**

domačiji. **Novomeška kulturna skupnost** je resda z velikimi naporji zbrala potrebna sredstva za obnovo hiše, vendar se bo to Dolenjem bogato obrestovalo, saj jim je mojster podaril nič manj kot 850 umetnin!

**TESNILA[®]
TREBNE**

**NAŠ PROIZVODNI
PROGRAM VSEBUJE;**

- zahtevni tesnilni material – elastometal
- tesnila vseh vrst za vso jugoslovansko motorno industrijo (osebna vozila, tovarna vozila, traktorji)
- tesnila vseh vrst za potrebe zunanjega trga
- industrijska tesnila za potrebe petrokemije, živilske industrije in druge
- teflon (palice, cevi) in izdelke iz teflona
- orodja za izsekavanje in oblikovanje

**Sestavljena organizacija
združenega dela
trgovina, proizvodnja, transport,
gostinstvo Ljubljana r. o.**

Ljubljana, Titova 66

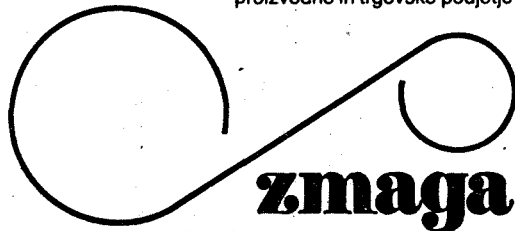

**invest
biro
koper**

**Organizacija
za inženiring,
projektiranje, urbanizem
in geodezijo**

Trg revolucije 12
Telefon: (066) 22-241 (066) 22-677

proizvodno in trgovsko podjetje

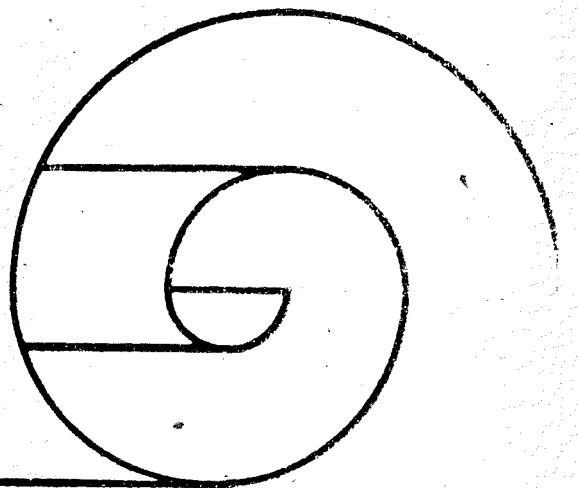
**61000 Ljubljana
Mivka 25**

V svojih proizvodnih obratih v Ljubljani in Mokronogu proizvaja žensko modno obutev, zaščitno in ortopedsko obutev, v lastnih prodajalnah v Ljubljani in prodajalnah v vseh večjih centrih v Sloveniji, ter v Beogradu nudi potrošnikom svoje proizvode in proizvode vseh proizvajalcev obutve iz Jugoslavije.

V popravilnicah v Ljubljani pa nudimo usluge občanom v popravilo čevljev in vseh drugih artiklov spadajočih v čevljarstvo obrtno stroko.

telefon: 224-431, 224-452
žiro račun: 50101-601-15650

Za obisk se priporoča kolektiv Zmaga!

**SOZD Slovenijapapir
DO**

**Papirnica
Količevo n. sol. o.**

Količevo, Papirniška 1
poštni predal 104
61230 Domžale

**Železniška postaja Jarše,
Industrijski tir**

telefon: (061) 721-011, 721-209, 721-409
telegram: Papirnica Domžale
telex: 31215 YU Karton

Kje je padel Menard?

Dne 23. novembra 1944 so na Ljubelju pobegnili 4 francoski interniranci, potem ko so premagali 2 esesovska stražarja in jima pobrali puške. Prišli so h koroškim partizanom in bili oblečeni v progaste obleke. To so bili: Marcel Aubert, roj. 18. 4. 1922, Camille Bequer, roj. 27. 10. 1902, André Moreau, roj. 25. 3. 1915 in André Ménard, roj. 16. 1. 1921. V Ljubeljskem taborišču so delali kot električarji. Štab 1. bataljona Koroškega odreda jih je poslal na komando Gornje Savinjskega področja, ta pa s transportom na Dolenjsko. Cesto Celje-Ljubljana so prečkali 11., Savo pa v noči med 15. in 16. decembrom. V soboto, 16. decembra, okrog 9. ure, se je zaradi nemškega napada kolona razbežala. Francozi so se znašli na območju, kjer so bile vse vasi zapuščene. V nedeljo, 17. decembra, ob 14. uri so se priključili nekemu bataljonu in odšli iz nenaseljene vasi. V torek, 19. decembra, ob dveh zjutraj so nadaljevali pot s kolo-

no ranjencev in intendanturo. Poleg ranjenecv so z voli vozili tudi koruzo. Ko so šli skozi neko vas, je interniranec Ménard zaradi izčrpanosti zapustil kolono in se odločil, da bo ostal v bataljonu. Ker je bil radijski strokovnjak, so mu partizani rekli, da potrebujejo takega človeka. Od tod naprej, je za njim izbrisana vsaka sled. Bajè je kmalu potem umrl ali pa padel na poti proti Črnomlju. Kolona ranjencev in ostali 3 interniranci so nadaljevali pot. Pri prečkanju ceste Ljubljana-Novo mesto so jih napadli Nemci z minometi. V sredo 20. decembra ob 5. uri so prišli v neko bolnico, kjer so pustili hrano in ranjence in ob 13. uri nadaljevali pot proti Črnomlju, kamor so prišli v četrtek 21. decembra okrog poldneva.

André Ménard je bil študent v mestu Rennes v Franciji in član odporiškega gibanja. Gestapo ga je aretirajl 3. 2. 1943 in ga 1. 5. 1943 poslal v Mauthausen, kjer je dobil številko 28.332. V ljubeljsko taborišče je prišel 16. 7. 1943. Od maja 1979 v mestu Rennes ena ulica nosi njegovo ime. Tudi knjiga »Predor«, katero je napisal francoski interniranec na Ljubelju André Lacaze, je posvečena Ménardu. Francoski interniranci in sestra pokojnega Ménarda še enkrat prav lepo prosijo slovenske partizane, da pomagajo ugotoviti, kdaj in kje je umrl ali padel André Ménard in kje je pokopan. Obvestila pošljite na naslov: inž. Janko Tišler-Zaromil, Benešičeva 7, 41000 Zagreb ali pa na telefon: (041) 530-668.

GRIZE-MATKE

Pohod ob spomenikih NOB

Na območju KS Grize že od 1980. leta planinci in člani ZZZB Grize organizirajo pohode ob spomenikih NOB. Te spominske pohode povezujejo s posameznimi dogodki iz NOB.

Letos poteka 40 let, kar je področje Zahoma in Matk, ki je bilo praktično že svobodno, napadel okupator. Zato se je KS Grize priključila še KS Sešce in OO ZZZB Prebold in skupaj so organizirali pohod in osrednjo prireditev pod Mrzlico. V nedeljo, 14. 10. 1984, se je Matkam bližalo več kolon pohodnikov, ki so ponazarjale napad okupatorja na to območje. Planinci in člani ZZZB z Prebolda so formirali svojo kolono, planinci iz Šempetra svojo in planinci in člani ZZZB Grize, ki so se jim pridružili še planinci iz drugih krajev Slovenije, svojo. Razveseljivo je, da je bilo v kolonah veliko mladih. Udeleženci pohoda iz Griz so se ustavili pri posameznih spomenikih ob poti. Začeli so pred osrednjim spomenikom v Migojnicah. Tu je govornik opozoril na posamezne dogodke iz leta 1944; na miting, ki je bil leta 1944 v Zabukovici, na mašo partizanskega duhovnika Lampreta v Grizah, 3 kilometre oddaljenih od nemške postojanke v Žalcu itd.

Tudi pri drugih spomenikih ob poti so posamezniki spregovorili o dogodkih, ki se vežejo na te spomenike. Pionirji Osnovne šole Nada Cilensek Grize so pripravili kratke kulturne programe. V Matkah, pri osrednjem spomeniku je pohodnike pozdravil predsednik KK SZDL Sešce, pionirji OŠ Slavko Šlander Prebold so pripravili kulturni program. Osrednja proslava je bila pod Mrzlico. Tu je spregovoril predsednik občinskega odbora ZZZB Žalec, pionirji iz Prebolda so pripravili kulturni program.

Pohod in skupna proslava se je končala v sproščenem pogovoru med borci in mladino.
FRANC JEZOVIK

RADOVLJICA

Ocenili delo gorenjskih RVS

V Radovljici so se 23. oktobra srečali na delovnem pogovoru člani medobčinskega sveta ZRVS za Gorenjsko. Razen predsednikov in sekretarjev vseh občinskih konferenc ZRVS se je sestanka udeležil tudi predsednik republiške konference ZRVS Stane Kotnik s sodelavci. Ko so presojali dejavnost posameznih občinskih organizacij rezervnih vojaških starešin, so posebej poudarili potrebo po vzgojno izobraževalnem delu članov. Menili so, da ni dovolj zgolj strokovno vojaško usposabljanje, pač pa si je treba prizadevati tudi za uveljavljanje moralnih vrednot in krepitev moralnopolitične zavesti vsakega člana. Liku in osebnosti rezervnega starešine bo potrebno posvetiti veliko več pozornosti. V tem smislu naj se oblikujejo tudi

Vabila

Ob 40-letnici 1. pokrajinskega pedagoškega tečaja za partizanske učitelje Primorske bodo odkrili spominsko obeležje v nedeljo, 4. novembra 1984., ob 11. uri v Dolenji Trebuši ob kulturnem domu. Na slovesnost vabimo udeležence in predavatelje na tem tečaju, nekdanje partizanske učitelje na Primorskem, predstavnike DPO primorskih občin in krajevnih skupnosti na Tolminskem.

Vabimo tudi prebivalce Gorenje in Dolenje Trebuše, da skupaj obudimo spomine na tiste hude, a slavne dni naše revolucije.

Slavnostni govornik bo Ciril Zlobec, ploščo pa bo odkril Makso Pirnik. Kulturni program bodo izvajali domačini!

Skupnost PUP Primorske in ZZZB NOV Tolmin

Skupščine in družbenopolitične organizacije krajevnih skupnosti Komandanta Staneta I, II, III Ljubljana Šiška vabijo občane in delovne ljudi, predvsem pa borce NOV in mladino na **proslavo krajevnega praznika 7. novembra**, ko se bomo ob 40-letnici smrti komandanta slovenske narodnoosvobodilne vojske, narodnega heroja Franca Rozmana-Staneta poklonili njegovemu spominu.

Osrednja slovesnost bo v sredo, 7. novembra 1984, ob 18. uri v avli osnovne šole Valentina Vodnika, Adamičeva 16, Ljubljana.

Govoril bo predsednik KO ZB NOV Komandanta Staneta I Milan Volčič. V kulturnem programu bodo sodelovali: pevski zbor Modre ptice, recitatorji osnovne šole V. Vodnika, mladinci OO ZSMS, mešani pevski zbor Metalka, ki ga spremlja harmonikar Milče Stegu, in godba na pihala Litostroj.

Ob krajnjem prazniku bodo zaslužnim krajanom kakor tudi organizacijam podelili plakete in priznanja krajevnih skupnosti. Poseben pečat proslavi pa bo dan s podelitvijo plakete krajevnih skupnosti Komandanta Staneta I, II, III KO ZB NOV pobratenih krajevnih skupnosti Petrova vas - Lokve, občina Črnomelj in Franc Rozman-Stane, občina Vračar, Beograd.

Pobudo, katere namen je utrditi in nadalje razvijati prijateljske vezi in sodelovanje med pobratenimi KS, so dale KO ZB NOV, skupščine KS in KK SZDL KS Komandanta Staneta I, II, III.

programi usposabljanja za prihodnje leto. Opozorili so, da morajo Krajevne organizacije oziroma njihova predsedstva zagotoviti možnost usposabljanja tudi za potrebe SLO in DS tako imenovanega nerazporejenega prebivalstva, predvsem pa mladine, ki ni vključena v redne oblike usposabljanja za obrambo in družbeno samozastito. Beseda pa je tekla tudi o kakovosti predavanja, ki naj bodo zanimiva. Zategadelj je treba izbirati najboljše predavatelje, ki bodo morali pritegniti poslušalce.

Govorili so tudi o aktivnosti rezervnih starešin v družbenopolitičnih in družbenih organizacijah v občinah in o njihovem deležu pri usposabljanju in drugih opravilih pri oblikovanju obrambnih načrtov, organiziranju raznih vaj in pohodov. V tej zvezi velja posebej omeniti vlogo aktivov ZRVS po šolah in delovnih organizacijah, ki so se v nekaterih krajih že močno uveljavili, vendar pa se o njihovih izkušnjah vse premalo piše.

JR

Vabimo vse borce jurišnega bataljona 15. udarne divizije, naj se udeležijo slovesne podelitve spominskega znaka ob 40. obletnici ustanovitve bataljona. Podelitev bo v soboto, 24. novembra 1984, ob 11. uri v dvorani Doma Maksa Perca (dom illice) v Ljubljani. Hkrati poziva odbor vse borce, naj prinesejo s seboj dokumente, fotografije, daljnogled, dele orožja, oficirske torbice, specialke in drugo vojno opremo. Ta material bomo potrebovali ob proslavi 40. obletnice osvoboditve Ljubljane.

Odbor jurišnega bataljona 15. divizije NOVJ

Ljubljanska sekcija BBO obvešča vse člane, da bo sestanek v četrtek, 8. 11. 1984, ob 18. uri.

Odbor

Vabimo k odkritju spominskega obeležja ob 40-letnici 1. pokrajinskega pedagoškega tečaja za partizanske učitelje Primorske, ki bo v nedeljo, 4. novembra 1984, ob 11. uri v Dolenji Trebuši pri kulturnem domu. Slavnostni govornik bo pesnik Ciril Zlobec, ploščo pa bo odkril Makso Pirnik. Kulturni program bodo izvajali domačini.

Na ta edinstveni dogodek vabimo vse udeležence in predavatelje tega tečaja, nekdanje partizanske učitelje Primorske, predstavnike DPO primorskih občin in KS občine Tolmin. Vabimo tudi prebivalce Gorenje in Dolenje Trebuše, posebno člane ZB NOV in mladino, da se udeležijo slovesnosti in tako skupaj obudimo spomine na tiste hude, a slavne dni naše revolucije.

ZZB NOV Tolmin
Skupnost partizanskih učiteljev Primorske

Vabimo vse borce in aktiviste takratnega medvoškega terena, ki so bili posredno in neposredno vključeni v boj z okupatorjem pred novembrsko ofenzivo leta 1944, na tovariško srečanje, ki bo v petek, 9. 11. 1984, ob 16. uri v domu občanov v Sori pri Medvodah. Avtobus v Soro bo odpeljal, izpred mesarije KZ Medvode ob 15.30.

Vabi odbor ZZZB NOV Medvode

Obvestilo

Družbenopolitične organizacije občine Litija obveščajo občane, mladino, borce in svojce padlih, da bodo komemoracije pred dnevom mrtvih 31. 10. 1984 po razporedu:

Javorski pil ob 14.30,
Velika Stanga in Šmartno pri Litiji ob 16. uri,

Jevnica ob 16.30,
Velika Kostreznica in Litija ob 17. uri,
Kresnice in Sava ob 18. uri in 1. novembra na Vačah in

Polšniku ob 11. uri.
Odbor skupnosti borcev 1. slovenske artillerijske brigade obvešča vse borke in borce, da bo 10. novembra 1984 ob 10.30 občni zbor skupnosti borcev 1. SAB v Domu JLA v Ljubljani (Poleg železniške postaje).

Na zboru bo star odbor podal poročilo o dosedanjem delu in izvolili bomo nov odbor. Prav tako bodo borci in borke, ki še niso prejeli priznanj, le-te dobili na zboru, vsem bolnim borcem pa bo nov odbor po zboru poslal priznanja po pošti.

Vsi borci in borke bodo za občni zbor prejeli posebna vabila. Če kdo vabila ne bo dobil, naj pride na občni zbor po tem vabilu. Želimo, da se občnega zbora borci in borke udeležijo v čim večjem številu.

Odbor skupnosti borcev 1. SAB

Zahvala

Zvezi borcev pri krajevni skupnosti Komandanta Staneta iz Zgornje Šiške se zahvaljujem, ker so mi omogočili 21-dnevno zdravljenje v Šmarjeških Toplicah. Zahvaljujem se tudi zdravniškemu osebju za vso njihovo prizadevnost, prav tako tudi strelnemu osebju zdravilišča.

Fračiška Porenta
Kogojeva 4, Ljubljana

Pojasnilo

Podpisani Alojz Papič želim javno pojasniti, da nisem med prejemniki stanovanjskega posojila (čeprav sem bil na seznamu prejemnikov, ki ga je objavil tudi TV-15 v eni letošnjih polletnih števil). Komisija, ki je odločala o dodeljevanju posojil za stanovanja borcem, je namreč sklenila, da mi takšno posojilo ne pripada, ker ne izpolnjujem pogojev (23. čl. pravilnika o posojil). Da ne bi bilo nepotrebnih vprašanj in sumničenj, pojasnjujem, da posojila nisem prejel.

Alojz Papič
Na Jami 4
Ljubljana

Reševalcem nagradnih križank

Na razpis nagradnih križank Lesne industrije Idrija in Etikete Žiri smo prejeli veliko pravih rešitev. Žreb pa je določil, da prejmejo knjižne nagrade iz programa založbe Borec tile reševalci, ki so pravilno rešili križanko;

Lesna industrija Idrija: Alojz Luskovec, Češnjica 48, Železniki, Nina Savnik, CKŽ 59, Krško in Milko Kunstelj, Stošičeva 2, Kranj, **Etiketa Žiri:** Tanja Klopčič, Stritarjeva 2, Grosuplje, Jaka Sišernik, Ulica Ilje Gregoriča 9, Maribor in Cvetko Smolič, Kidričeva 7, Kočevje.

Pravilna rešitev križanke Lesne industrije Idrija: noga, IBM program Idrija, Robert, bet, or, Avon, Alan, krt, Vito, šal, Tana, dnevena soba, aj, AU, Ulaga, Domadenik, mladinska soba, aorist, Spartak, AA, RA, Stein, Tomo, k, ena, sam, za IASI, din, obraz, kri, repje, Viktorja.

Etiketa žiri: Saragosa, protokol, Atair, kov, strašilo, Kra, Irec, zastavice, Ava, an, ta pipeta, etan, Preddvor, Steer, Rato, Ari, artist, trim, ragu, tinta, esej, okis, Arsak, VN, Tate, geneza, prerok, Imari, tiranija, Kotar, akut, sekretar, el, staž, minorat, era, Teo, ibis, čik, Igman, epp, Sarec, Alani, Ka, Ira, sirilo, Ema, klot, termo, Endo, rutiner, Jean in etikete.

stano vanje varče

70 stanovanjsko komunalna banka ljubljana

Stanovanjski informativni center 61000 Ljubljana Subčeva 2 Stanovanjski informativni center 61000 Ljubljana Subčeva 2 Stanovanjski

Subčeva 2
61000 Ljubljana
tel.: (061) 24 21 11 23 671, 20 488, 25 152
telex: 31805 LB SP

Linhartova 12
61000 Ljubljana
tel.: (061) 249 951, 349 983

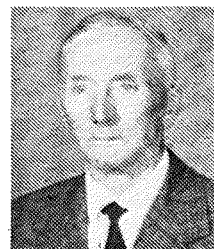
Dolova enota Kamnik
6124 Kamnik
tel.: (061) 821 680, 821 039

Dolova enota Kočevje
61230 Kočevje
tel.: (061) 851 822

Ekspozitura Cerknica
61300 Cerknica
tel.: (061) 91 105

Mara Zorn

V Biljah smo se poslovili od Mare Zorn, rojene 1924. leta v Kromberku pri Novi Gorici. V začetku 1942. leta se je povezala z OF in 1943. leta postala kurirka in obveščevalka. Bila je ranjena in večkrat odlikovana.

Ivan Tomšič

V Postojni smo se poslovili od Ivana Tomšiča, rojenega v Boljuni pri Pazinu 1901. leta. V začetku leta 1943 je bil aretiran in odpeljan na otok Sardinijo, od koder je pobegnil in se priključil prekomorski brigadi, s katerimi je prišel v domovino. Bil je odlikovan.

Ignac Turk

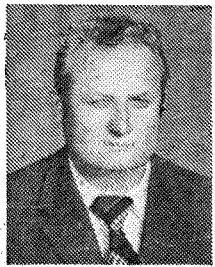
Na pokopališču Ljubljana Polje smo se oktobra poslovili od 72-letnega Ignaca Turka, doma iz Zgornjega Kašlja. Med vojno je delal na železnici in sodeloval z aktivisti OF pri zbiranju raznega materiala za partizane.

Rudi Lesjak

V Podkrajju pri Velenju smo se poslovili od Rudija Lesjaka, rojenega 1924. leta. Med okupacijo je bil zaradi sodelovanja v NOG aretiran in zaprt. Ker ni bilo dokazov, so ga izpustili in nadaljeval je z delom vse do vstopa v partizane. Bil je dvakrat odlikovan.

Franciška Šumečnik

V Šoštanju je septembra umrla Franciška Šumečnik, rojena Slemenšek 1899. leta v Belih vodah. Bila je aktivna in organizirana delavka NOG od 1943. leta. Pri njej so našli zatočišče terenci, aktivisti, kurirji in borci. Prejela je mnogo priznanj.

Mirko Uhelj

Avgusta smo se v Postojni poslovili od Mirka Uhlja. Rodil se je 1930. leta v Slatini pri Banja Luki. Skupaj s starši je moral zaradi četnikov pod partizansko zaščito. Še kot otrok se je priključil NOB in prejel odlikovanje.

Avgust Pečar

Maja smo se v Kranju poslovili od borca 2. bataljona 3. brigade VDV Avgusta Pečarja, rojenega pred 63 leti. Bil je aktiven družbenopolitični delavec.

Anton Videc

Pred enim letom je v 71. letu umrl Anton Videc iz Podgrada pri Sentjurju. Med vojno je bil aktivist na Kozjanskem.

Jakob Ugovšek

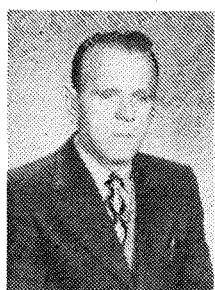
V Novi Štifti pri Gornjem gradu smo se septembra poslovili od borca Jakoba Ugovška, rojenega 1916. leta v Lenartu. Vojna vihra ga je zatekla v solčavskih hribovih, kjer se je povezal s partizani. Leta 1943 je bil vpoklican v nemško vojsko. Odšel je v partizane in bil kurir med glavnim štabom in Koroško. Bil je dvakrat odlikovan ter je prejel kurirsko značko.

Leopold Polutnik

Na Vinskem vrhu smo se poslovili od Leopolda Polutnika, rojenega 1908. leta. Bil je borec Bračičeve brigade.

Krista Koselj

V 58. letu je umrla Krista Koselj. Od nje smo se poslovili avgusta v Piranu. Nemci so jo takoj po okupaciji skupaj z vso družino izselili na Hrvaško v Varaždin. Obiskovala je gimnazijo in 1942. leta začela delati v NOG. Aprila 1943. leta so jo ustaši za mesec zaprli in dobila je ukor pred izključitvijo iz gimnazije. Ker je z delom nadaljevala, je bila 1944. leta ponovno zaprta in zaradi pomanjkanja dokazov izpuščena. Leta 1947 je bila na progi Samac-Sarajevo.

Karel Weber

Oktobra smo se poslovili od Karla Weberja. Rodil se je 1917. v Studenem pri Postojni. Vpoklican je bil v italijansko vojsko, od koder je pobegnil. Priključil se je Dolomitskemu odredu, nato Bazoviški in nazadnje Gregorčičevi brigadi. Prejel je medaljo za hrabrost.

Julka Abram

Maja smo se na pokopališču v Krškem poslovili od Julke Abram, rojene 1913. leta v Stari vasi. Za sodelovanje v NOB je prejela priznanje.

Ivan Jurjevec

Rodil se je 1913. leta. V NOG se je vključil 1944. leta in aktivno delal v Kozjanskem odredu. Zbiral je hrano, sanitetni material in prevažal ranjence.

Marija Zacirkovnik

V Podkrajju pri Velenju smo se poslovili od Marije Zacirkovnik, rojene Cretnik 1912. leta na Malem vrhu pri Šmartnem ob Paki. Njenega moža je okupator 1945. leta aretiral in v Mozirju usmrtil.

Franc Butinar

Septembra smo se na Pivki poslovili od Franca Butinarja. Rodil se je 1918. leta v Hrušici pri Podgradu. Mobiliziran je bil v italijansko vojsko v Firence in v Afriko. Leta 1941 je pobegnil k zavezniški vojski in prispel v zbirno taborišče v Bari in s prekomorsko brigado na Vis. Bil je dvakrat odlikovan.

Anica Mokorel

V Trzinu smo se septembra poslovili od 63-letne Anice Mokorel. Takoj po prihodu okupatorja je začela delati v NOG. Konec julija 1941. leta je odšla k partizanom. Bila je med borci, ki so bili določeni za napad na begunjske zapore, vendar je bila akcija izdana. Ilegalno je odšla v Ljubljano in dobila nove zveze. Delala je v trojkah.

Ivan Grobljar

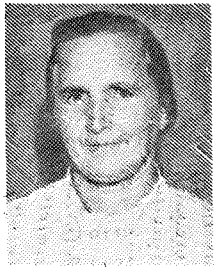
V Zagorju smo se oktobra poslovili od borca in rezervnega vodnika Ivana Grobljarja. Rodil se je 1914. leta v vasi Jesenovo. V NOV se je aktivno vključil 1944. leta. Deloval je na dolinskem vojnem področju in na komandi mesta Novo mesto. Za zasluge v NOV je bil dvakrat odlikovan.

Adam Ošlak

Na Doliču smo se poslovili od aktivista Adama Ošlaka, rojenega 1924. leta na Paki. Mobiliziran je bil v nemško vojsko, od koder je pobegnil. Zaradi slabega zdravja je bil aktivist na terenu.

Anton Hrovatin

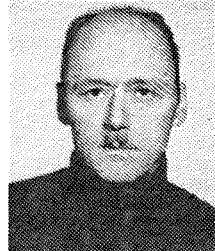
V Sempetru pri Gorici je umrl Anton Hrovatin, rojen 1928. leta v Sempasu. Za NOG je začel delati 1943. leta, med partizane pa je odšel 1944. leta in bil tankist.

Katarina Tišler

Maja je umrla Katarina Tišler iz Loma nad Trzinom. Rojena je bila 1913. leta. Bila je invalidska upravičenka po padlem možu in dolgoletna poverjenica VVI Trzin. Med vojno je bila ranjena.

Jožefa Meglič

V Lomu nad Trzinom smo se septembra poslovili od Jožefa Megliča, rojenega 1890. leta. Partizani smo ji rekli Gaberčeva mama. Pri njih so se zadrževali partizani Kokoškega odreda. Bila je odlikovana.

Tomaž Fajt

V 58. letu je v tragični nesreči umrl Tomaž Fajt iz Zerjava. Bil je borec 5. prekomorske brigade ter je prejel medaljo za hrabrost. Od njega smo se poslovili v Črni na Koroškem.

Feliks Lukman-Srečko

Na kranjskem pokopališču smo se avgusta poslovili od Feliksa Lukmana, rojenega 1912. leta na Slapu ob Idriji. Med NOB se je priključil 1. prekomorski brigadi. Po vojni je bil večkrat odlikovan.

Ljubo Simčič

Na Stari gori smo se poslovili od Ljuba Simčiča iz Sempetra. Rodil se je 1907. leta v Goriških Brdih. Pobegnil je v Jugoslavijo in se povezal z organizacijo TIGR ter postal član trojke. Julija 1941 je bil skupaj z ženo interniran v Srbijo in navezal se stike z organizatorji upora. Zbiral je orožje in sanitetni material. Odšel je v Jajce in pomagal pri graditvi dvorane za 2. zasedanje AVNOJ ter bil udeleženec šeste ofenzive. Za zasluge med NOB je prejel dve odlikovanji, za povojna dela pa številna priznanja.

Ludvik Slana

Avgusta smo se poslovili od Ludvika Slane, rojenega 1923. leta v Podgradu pri Ljutomeru. Od marca 1944. leta je bil udeleženec NOB v prvi brigadi za veze, ustanovljene v ZSSR. Po prihodu na Vis je bil v generalštabu JA in nato v brigadi za veze JA. Leta 1946 je bil demobiliziran s činom vodnika.

Filip Fleiss

Septembra smo se na Senovem poslovili od Filipa Fleissa, rojenega 1906. leta na Bovškem. Takoj po okupaciji je aktivno sodeloval z OF. Bil je odbornik NOO in OF odbora Rešanj na Kozjanskem. Prejel je številna priznanja in medaljo zaslug za narod.

Ivan Goja

V Bučkovcih smo se septembra poslovili od Ivana Goje iz Moravca. Rodil se je 1908. leta v Grahovem. Leta 1941 je bil izseljen na Hrvaško, od koder je pobegnil in 1943. leta se je priključil zavezniški vojski. Bil je odlikovan.

Anton Jančič

Rodil se je na Prevorju 1905. leta. Partizanom je dajal varno zavetje ter za njih zbiral hrano in obleko.

Anton Vidmar

V Ajdovščini smo se avgusta poslovili od Antona Vidmarja, starega komaj 63 let. Po kapitulaciji Italije se je vrnil v rojstni kraj in se vključil v NOV. Najprej je bil na komandi mesta na Črnem vrhu, nato v Dolomitskem odredu in v kurirskih enotah. Bil je večkrat odlikovan.

Štefi Miškec

Oktobra smo se v Trzinu poslovili od Štefi Miškec, rojene leta 1900. Že 1941. leta je imela stike s prvoborci in organizatorji vstaje. Pri njej so se zbirali politični organizatorji, borci, je oskrbovala s hrano in obleko ter vzpostavljala zvezo s partizani. Bila je osumljena in poslana v Begunje. Zaradi pomanjkanja dokazov je bila izpuščena, po vojni pa odlikovana z redom zaslug za narod 3. stopnje.

Franc Šnajder

Na Kokrici smo se septembra poslovili od Franca Šnajderja, rojenega 1925. leta v Lutmerku pri Ormožu. Bil je borec 5. prekomorske brigade, imel je čin vodnika ter bil dvakrat odlikovan.

Mirko Jelerčič

Maja je umrl Mirko Jelerčič. Od 1942. leta je organiziral delal na terenu, leta 1943 je bil aretiran in zaprt v tržaških zaporih in bil poslan v taborišče v Nemčijo. Za njegovo aktivno delo je bil odlikovan.

Franc Potokar

Julija smo se v Sempetru poslovili od rezervnega kapetana 1. razreda Franca Potokarja. Rodil se je 1910. leta v vasi Polje pri Višnji gori. Že 1941. leta se je povezal z organizatorji upora in začel organizirano delati za NOB. S triziklom je iz bolnišnice prevažal sanitetni material za NOB. Zbiral je orožje, obleko in obutev. Leta 1943 se je priključil partizanom, in sicer bolničarjem v Kočevskem Rogu. Pri reševanju ranjencev je bil tudi sam hudo ranjen in ostal je invalid. Po vojni je bil komandir postaje milice v Ljubljani, ekonom v bolnišnici v Rovinju in nazadnje upravitelj bolnišnice za TBC v Sempetru. Prejel je štiri vojna, dve povojni odlikovanji ter več priznanj.

Pod smreko v gozdu pokopan počiva partizan neznan

Dan mrtvih. Na pokopališču brli nešteto lučk in prasketanje plamena napolnjuje morečo tišino, ki je padla na zemljo z večernim mrakom. Koliko ljudi je tu pokopanih, koliko ljudi je tu položenih v zemljo. »Dolgost življenja našega je kratka...« je zapisal Prešeren v svoji pesmi Memento mori. Kako resnični so Prešernovi verzi! Življenje hitro mine in še preden se zaveš, napoči trenutek, ko se je treba za vedno posloviti. Potem pa leto za letom gorijo na grobu svečke in žalostno jočejo v noč.

Veliko fantov in deklet je žrtvovalo svoja življenja v drugi svetovni vojni, za svobodo. Veliko grobov je v naših gozdovih. Ko stopaš po gozdu, pomisli in povprašaj se, ali morda ne stojiš na gomili, na grobu partizana.

Plamen svečke in njene voščene solze. Razkošen spomenik z bogatim šopkom krizantem. Takrat sem se spomnila pripovedi starega očeta:

»Naša četa se je že nekaj časa zadrževala blizu Razdrtega pod Nanosom. Čakali smo novih ukazov in tudi po večdnevni hoji malo počivali. Bili smo utrjeni, a moči so se nam povrnila. Nekega dne pe je v štab prišel zadnji stražar. V eni sapi je povedal, da se bližajo Italijani. Zasedli smo položaje, saj smo bili za umik prepozni. Vnel se je boj. Italijanov ni bilo veliko, a tudi naša četa je bila majhna. Na naši strani je bilo nekaj ranjenih, nekaj pa tudi mrtvih. Komendant je poklical mene in še tri tovariše. Ukazal nam je, naj fante pokopljemo.

Dobili smo nože in še nekaj orožja, saj nismo imeli

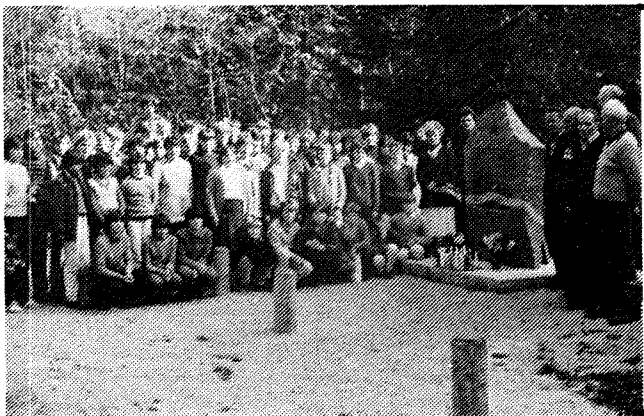
motik, da bi z njimi izkopali grob. Pa tudi krst ni bilo. Pri fantih na položajih smo izprosili nekaj cunj in šotorasto platno smo žrtvovali za to, da smo truplo padlih zavili vanj. Izgrebli smo luknjo ali bolje rečeno kvader v zemljo. Vanj smo jih položili. Bili so še vsi mladi fantje, v najlepših letih. Stisnilo me je pri srcu in pomislil sem, da bodo morda tudi mene takole pokopavali. Pa ni bilo časa misliti na smrt. Še tako prerada in prehitro pride. Poravnali smo zemljo. Le malce je bila prizvignjena. Na vrh smo nametal listje in veje ter tako skрили vsakršno sled za grobom. Za poslovnim govor ni bilo časa. Hitro smo morali spet na položaje.

Italijani so se zaradi velikih izgub začeli umikati, pa tudi mi smo že načrtovali umik. Boj je ponehal in pokopali smo še ostale, ki so

padli v boju. Umaknili smo se. Hodili smo po drugem ozemlju, iz kraja v kraj in navidez pozabili na pokojne tovariše. A v nas vseh je živel spomin nanje.

Ja, danes, malokdo še ve za te grobove. Še jaz, ki sem bil zraven, danes ne bi več našel kraja, kjer smo pokopali tovariše. No, danes je drugače. Med vojno smo morali še mrtve skrivati, še mrtvim niso priznawali,« je končal stari oče svojo pripoved. ... Se vedno zrem v razkošen spomenik in premišlujem o padlih partizanih, o njihovih grobovih, o grobovih, na katerih ni niti znamenja. Nihče ne ve, kje ležijo, kje počivajo junaki, ki so žrtvovali svoje življenje za to, da mi živimo v lepših, bolj ljubih dneh. Niti svečka ne gori na gomilah in ne toči svojih voščenih solz za njimi. Sami so v poletni noči, jeseni, v zimi, spomladi... vse skozi sami. Le veter zavija čeznje dih po svobodi, o kateri so tolikokrat sanjali in po kateri so hrepeneli.

IRMA ANDLOVEC
OŠ Vipava

V šoli Blaža Arniča v Lučah vsako leto priredijo ob dnevu mrtvih več spominskih slovesnosti. Obiščejo grobove talcev, borcev, kurirjev in drugih, ki so žrtvovali življenje za svobodo.

V Podvoljčku pri Podpečniku stoji spomenik. Učenci skrbijo zanj. Pred praznikom ga očistijo, prižgejo svečke in prinesejo cvetje. Tudi kulturni program pripravijo. Povabijo pa tudi tamkajšnje borce, da jim pripovedujejo o Podvoljčku, o tamkajšnjih dveh partizanskih bolnišnicah, v katerih so zdravili predvsem ranjence Četrte operativne cone, in sploh o narodnoosvobodilnem boju.

foto: krožek OŠ Blaža Arniča

Spomenik

Tudi krajani vasi Podturn imamo spomenika; enega v obliki peterokrake zvezde, ki stoji pri gasilskem domu in so na njem vklesana imena padlih vaščanov med NOB, drugi pa stoji nad izviru potoka Radešca. Spomenik je postavljen padlim pionirjem. Sestavljen je iz dveh kamnitih plošč, med katerima je postavljeno deblo, ki ponazarja mlado partizanko in partizana. Na levi kamniti plošči je napis: »Padlim borcem 1. bataljona VDV«, na desni pa: »Za svobodo so 3. 8. 1943 dali mlada življenja pionirji: Jože Bradač, Jože Pelko, Viktor Zupančič«.

Spomenik je bil odkrit leta 1980. Ob otvoritvi sta bila zraven tudi tovariša Franc Leskošek-Luka in Sergej Kraigher.

Ker pa je spomenik lesen, ga je potrebno toliko bolj skrbno vzdrževati. Za to je zadolžen tovariš Ignac Fink. V mrzli in mokri zimi spomenik pokrije. Mi pionirji pa skrbimo za urejenost okolice spomenika in ob dnevu mrtvih prižgemo svečke ter položimo cvetje. BRIGITA LAMPE
COŠ Baza 20 Dolenjske Toplice

Borci

V pravičnem boju ste padli. Svojo ljubezen ste skrili in jo branili pred tujo roko. Branili ste gore in naše Jadransko morje. A vaša kri ni tekla zaman. Izbojevali ste nam pravico, izbojevali ste rožo, ki jo bomo zalivali, da bo večno cvetela v lepšo prihodnost.

MATEJA GORJUP
OŠ Kerenčičevih Pesnica

Moja premišljanja

Zunaj brije hud mraz in veter žvižga okrog vogalov. Sedim ob topli peči in premišljam. Misli so me zanesle k babičinemu bratu, ki je žrtvoval svoje mlado življenje za boljši jutri. Mislim si: Zjutraj, ko grem samo do šole, in to celo v topli obleki, sem že vsa premržena. Le kako je mogel ubogi striček v slabi obleki in v še večjem mrazu gaziti po snegu ali pa ležati v njem in čakati na sovražnika? Vem, hudo je bilo. In zakaj? Zato, da jaz lahko zdaj sedim tule ob topli peči in živim brezskrbno življenje.

Zdaj ga ni več. Padel je v boju pod Krnom. Vsako leto mu na dan mrtvih okrasimo grob. In spet me spreleti: Mar je bilo potrebno, da je on in še nešteto drugih padlo

zaradi nesmiselne vojne? Razumljivo je, da se zavedni Jugoslovani niso hoteli vdati častihlepni Nemčiji in fašistični Italiji. Ali sta se ti dve državi res morali bojevati za kosček zemlje, ki je naš?

Vojn ne maram, saj so največji nesmisel, ki ga ljudje lahko naredijo. Vsaka vojna terja številne nedolžne žrtve. Videti je, da nekateri vojne priznavajo, sicer jih ne bi bilo.

Če bi bili vsi ljudje na svetu humani, taki, za kakršne se namreč imajo, bi ne posegali po tujem premoženju.

Pa vendar se vsak dan rojevajo nove vojne in padajo nove žrtve.

BOJANA HUMAR
OŠ 9. korpus NOVJ
Nova Gorica

Spomin ne zamre

Opazujem golo drevje, ki se maje v vetru. Oblaki so temni. Kmalu bo začelo deževati. Kot da narava žaluje. Le sanje so, ki so živele, a so minile. Spomnimo se vseh naših borcev, sorodnikov in pri srcu nam je laže...

Odpravim se na sprehod. Prispem do pokopališča. Takoj pri vstopu zagledam svež grob. Videti je zapiščen. Pobrskam po žepu, najdem vžigalice in prižgem drobno

svečko. Na grobu se zaiskri neka nedotakljiva lepota, ki zbudi v meni srečo. Nisem ga poznala, pomislil, morda pa je imel lepo in srečno življenje...

Odidem, še vedno prepolna misli in spominov na prijatelje, tovariše...

DANIJELA SELKOVIČ,
6. e
OŠ Jože Moškrič
Ljubljana.

Na grobu Ivanke Uranjek

Pionirji-planinci iz osnovne šole Griže smo obiskali grob Ivanke Uranjek v Krškem.

Ivanke Uranjek je bila kurirka. Ustreljena je bila 30. 7. 1941 v gozdičku Dobrava pri Brežicah.

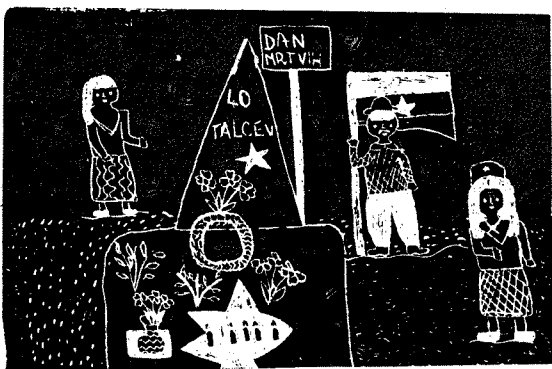
Po Ivanki Uranjek nosi ime naš pionirski odred. Ogledali smo si tudi spominski park pri osnovni šoli v Krškem, kjer smo položili venec in prižgali svečke.

V Brežicah, v muzeju, smo videli še nekaj predmetov

Ivanke Uranjek, ki so jih izkopali iz groba.

URŠKA ŠON
TAMARA CILENŠEK
OŠ Nade Cilenšek
Griže

PS.: Pismo je iz lanskega leta, prispelo takoj po 1. novembru. Zdaj, ko se spet bolj kakor druge dneve v letu spominjamo mrtvih, je priložnost, da ga objavimo. Pionirski odred, ste ali boste letos tudi obiskali grob kurirke, po kateri nosite svoje ime?

IVANKA KODRIN, 3. r. OŠ Stranice: Padlim prinesemo svečke in rože

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Prižgali bomo svečke

Te dni pred prvim novembrom prihajajo na mojo mizo sestavki z naslovi: Prižgali bomo svečke, Obiskali bomo spomenik padlim v naši vasi, Odkrili bomo novo obeležje NOB in položili venec, Spominjamo se jih, Umrli so zato, da mi svobodno živimo itd., sestavki, ki govorijo o umrlih in padlih in vendar se zdi, kot da vsi ti ljudje živijo med vrsticami in njih govorica sega globoko v vaša srca, dragi naši mladi dopisniki. Niste jih poznali, samo iz pripovedi njihovih znancev in tovarišev v boju so v vaših

očeh zrasle njihove podobe. Budijo se na Primorskem, Gorenjskem, Štajerskem, Dolenjskem, do Korduna segajo in še naprej čez slovenske meje, do Neretve, Sutjeske, povsod, kjer je hodila naša vojska. Med njimi živi ena podoba. »Kako bi mogli na ta dan pozabiti na našega dragega tovariša Tita,« nam je napisala Vesna Pertovt iz 6. razreda. »Bil je naš prijatelj, še posebej je imel rad pionirje. Nikoli ga ne bomo pozabili, njega in njegovih besed, ki nam jih je polagal na srce in v katerih bo za nas vedno živel. Lansko leto sem bila z dedkom v Hiši cvetja na Titovem grobu, letos pa bom prižgala zanj svečko na grobnici na našem pokopališču.«

Draga Vesna, ne bomo pozabili. Vsi bomo v mislih tudi s teboj in z njim. Tu in tam po domovini bo v njegov spomin zagorela svečka.

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Odšla bom tja in se poklonila

»Na Kordunu grob do groba...« Težko je verjeti, vendar je res. To potrjuje zgodovina, to vedo še živeči Kordunci, to dokazujejo gomile širom po tej hrvaški pokrajini.

Trideset kilometrov jugovzhodno od Karlovca se razprostira gozdnata planota, ki ji pravijo Petrova gora. Pred leti sem se peljala ob njenem vznožju, vendar se zaradi dežja nismo ustavili, da bi jo obiskali. Z nami je bil tudi dedek, ki je Petrovo goro večkrat prepešal v vojni in v miru. Njegove oči so se orosile, ko je zrl gozd pred seboj in besede so mu kar vrele iz ust: »Na prvi pogled je to navaden gozd, poln izvirrov, žuborečih potočkov, cvetočih livad in pašnikov. Vendar je to gozd z bogato vojno tradicijo, ki skriva v sebi tisoč sedemsto partizanskih in dvatisoč petsto grobnic žrtev fašističnega nasilja, nešteto dogodkov in ljudskih usod, herojskih podvigov in dotlej še nepreživetih muk. To je bil legendarni gozd, ki je v sebi skrival ljudstvo in borce, partizanske delavnice, tiskarne in bolnišnice. Petrovo goro opevajo pesmi, ki so prežete z bolečino in ponosom.

Osrednja bolnišnica na Petrovi gori je začela delovati že oktobra 1941. Pozneje so okrog nje zgradili še štiri partizanske bolnišnice. V njih se je zdravilo približno

pet tisoč huje ranjenih. Veliko so jih ozdravili, več kot tisoč pa jih je ostalo na večni straži svobode, na velikem brezimnem pokopališču zraven bolnišnice. V sredini je simbolična grobnica z napisom: »Oni žive v naših srcih, v našem delu, večni kot zemlja, ki jih je rodila!« V bližini so še štiri zemljanke. Zraven ene je lik dr. Marije Šlezinger, ki je pred smrtjo ukazala, naj jo pokopljejo ob vходу v zemljanko, da bo njeno mrtvo telo varovalo žive tovariše.

Sovražnik na Petrovi gori ni izbiral žrtev, ustaši so klali nedolžne otroke, nebolgljene žene in starce, vendar Petrova gora ni klonila. Otroka, če bom še živ, bomo skupaj obiskali ta legendarni kraj! Sama bosta videla simbole teh junaških dni.

S široko odprtimi očmi sva zrla v njegov resni obraz. Dedka zdaj ni več. Ni mogel držati obljube, toda jaz jo bom! Odšla bom tja, ter se poklonila tisočim neznanim junakov. Nabrala bom velik šop rož in jih nesla daleč naokrog, pod krošnje dreves, ki že desetletja bedijo nad grobovi padlih za naš lepši danes. Listje šelesti in kadar čez Petrovo goro zapiha veder, se zdi, kot bi oživel pesem na Kordunu grob do groba...

DJURDJA BLANUŠA
OŠ Drago Bajc
Vipava

Učenci so odkrili na Pohorju spominsko ploščo

Učenci osnovne šole Slavko Šlander iz Maribora so uro zgodovine o naši bližnji preteklosti preživeli v pohorskih gozdovih nad Smolnikom pri Rušah. Takrat so tudi slišali o tistih povsem preprostih ljudeh, ki so veliko žrtvovali za naš narodnoosvobodilni boj, celo lastna življenja.

Eni izmed takšnih so Vranjekovi, drvarjeva družina. Pri njej, v tisti borni koči, so našli zatočišče že prvi pohorski partizani. Nemški okupator, ki je zaradi izdaje za to zvedel, je 1943. leta aretirale očeta Ivana. Leto dni pozneje je še mater Klaro in ju odpeljal v koncentracijsko taborišče Auschwitz, kjer sta zgorela v tamkajšnjem krematoriju. Sina Ivana, ki je bil že v

stari Jugoslaviji član SKOJ in KPS ter borec Ruške koče, pa so 1942. leta gestapovski krvniki ustrelili na dvorišču mariborskih sodnih zaporov. Tako je izginila vsa družina, ki je že od 1941. leta organizirano sodelovala v narodnoosvobodilnem boju.

Učenci (na pionirski konferenci) in učitelji osnovne šole Slavko Šlander so se odločili, da bodo s prostovoljnimi delom in prispevki zbrali toliko denarja in ji odkrili spominsko ploščo. Učenci so začeli zbirati papir, steklenice, železo, kostanj, cunje itd. in sami še kaj primaknili, pri tem tudi njihovi učitelji niso zaostajali. Tako so do lanske jeseni zbrali več kot milijon starih dinarjev. Po-

magala jim je krajevna organizacija ZB NOV Smolnik-Fala, s katero že več kot leto dni organizirano sodelujejo pri negovanju in prenašanju izročil NOB ter socialistične

Spominska plošča pri Vranjekovi domačiji

revolucije na mlado generacijo. Pri pomoči se je izkazal tudi ruški kamnosek Juhart. Učenci bodo že začeto obliko zbiranja vsako leto ponovili, saj so spominsko ploščo

prevzeli v trajno varstvo in jo bo treba ne le vsako leto obiskati, ampak tudi vzdrževati.

Spominsko obeležje so slovesno odkrili pred dnevom pionirjev. Tistega dne je semkaj pohitelo veliko pionirjev, borcev in družbenopolitičnih delavcev iz Maribora, med njimi je bilo tudi precej domačinov. Na spominski plošči je besedilo, ki je bilo izbrano na literarnem natečaju šole. Napisala ga je Simona Bregar, njihova učenka 5. razreda.

V kulturnem programu na proslavi so nastopili učenci osnovne šole Slavko Šlander in kulturna skupina Anton Aškerc (vsi iz Maribora). Zaobljubili so se, da bodo padli borci, ustreljeni talci in zgorele žrtve v krematorijih koncentracijskih taborišč večno živeli v njihovih srcih.

Drago Miklaveč

Privilegij

Kakšne posebne potrebe res ni, da bi si pojasnjevali, kaj bi naj ta neslovenska beseda pomenila. Morali bi pa vedeti, da smo privilegirani, a nam tega, trdimo, doslej v vsej naši slovenski zgodovini (sicer so trdili, da zgodovine sploh nimamo!) niso mogli dopovedati. Dopovedovali so našim davnim prednikom, da smo presrečni, ker uživamo milost, prezvišenih, blagorodnih vladarjev, menda že od Atilovih, gotoskih, keltskih in kdove kakšnih časov. Še zmeraj si tudi sami dopovedujemo, da smo presrečni (»privilegirani«), ker živimo v pravem naravnem zemeljskem rajju, na križišču ne vem koliko in kakšnih kultur. Torej je privilegij, da so vse te »kulture« (s hitlerjevsko in mussolinijevsko vred) divjale čez nas, tako da smo bili – presrečni! – deležni vseh vrst brc, preganjanj, pokolov, požigov, preseljevanj, potujčevanj. Sicer pa se niti ne znamo pritoževati in uživati sreče, da smo »privilegirani«. Ne zavedamo se itd., kako srečni smo, ker smo tako nadarjeni za učenje jezikov, kakor da nam je kar v krvi, da smo navdušeni za dvojezičnost in kakor da nas neka-ko jezi, ker kljub vsemu v stoletjih nismo mogli popolnoma pozabiti materinščine – vsaj vi ne, saj se je »le« dve tretjini naših prednikov potujčilo.

Pa pustimo to, kar so nam stoletja dopovedovali ali kar nam nekateri še dandanes dopovedujejo v vlogi gospodarjev, izkoriščevalcev ali »prezvišenih« dobrotnikov! Naj se kar trudijo! Nikdar ne bomo vedeli, da je naš privilegij, ker smo se npr. v prejšnjem stoletju »lahko« tako navdušeno izseljevali v Ameriko, v Nemčijo, Avstrijo itd., da je domovina ostala brez naravnega prirastka našega življa. Pustimo to! Veselimo se rajši, da smo dandanes tako privilegirani, ker imamo med drugim toliko zgodovinskih znamenitosti, npr. še zmeraj več srednjeveških gradov, (last naših zgodovinskih tlačiteljev) kot pa jih moremo obnoviti (z ljubljanskim vred!), saj smo tudi zaradi tega privilegirani turistična dežela, čeprav si tudi tega ne moremo dopovedati! Sploh pa ni mogoče našeti vseh naših privilegijev, a začeti bi morali že s tem, da uživamo (tudi nezasluzeno?) privilegij že zaradi tega, da živimo!

Zdaj živimo še zmeraj tu, in se niti ne znamo veseliti edinstvene svobode. Kaj ni svoboda največji – privilegij? Sicer pa ta privilegij uživamo, uporabljamo, izkoriščamo in, kolikor je pač mogoče, tudi zlorablamo. Ali ni imenitno uživati privilegij, da lahko dan za dnem do mile volje zabavljamo, tarnaš in se celo počutiš nesrečnega, ker ti nihče tega privilegija ne krati? Ali ni čudovit privilegij, da si lahko neomejeno prismojen, nezaveden, ravnodušen, sam vase zagledan, na ves svet jezen, a hkrati požrešen kot zmaj, slep za vso okolico, le to vidiš, da ima so sed (»ta svinja!«) mercedes, ti pa le katro? Ali ni privilegij, da tako križem drug drugemu oponašamo, zavidamo, izpodbijamo »privilegije«? Ali ni privilegij živeti prav tu, od koder lahko celo prestopiš državo mejo brez pogoja! Nezaslišano! Kako edinstveno je narava privilegirala genija, da je to spoznal in nam razodel!

efes

Spominska slovesnost na Čreti Nova spominska plošča Dragoljubu Milovanoviču

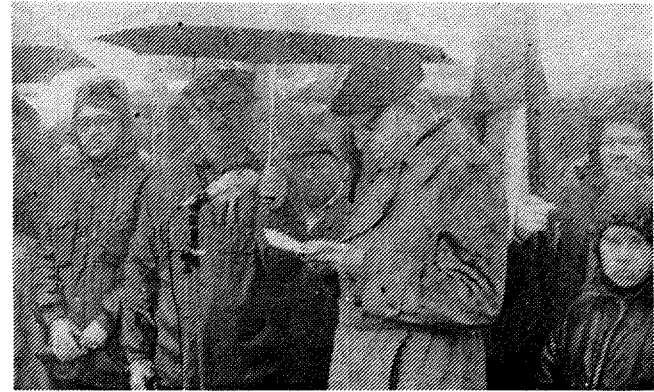
Deževno, megleno in hladno sobotno dopoldne ni zaustavilo številnih borcev, krajanov in mladine Spodnje in Zgornje Savinjske doline. Prišli so na Čreto, kjer je bila spominska slovesnost ob 43-letnici prve frontalne bitke štajerskega bataljona z okupatorjem. Med gosti sta bila tudi predsednik predsedstva SRS France Popit in član predsedstva SRS Tone Bole, ki je imel tudi osrednji

govor. Med drugim je poudaril: »Zamislimo se za trenutek v jesenski čas leta 1941, ko so nacistične in fašistične tolpe zmagoslavno divjale od severa do juga Evrope, tanki njihovih armad pa so se približevali Moskvi in Leningradu. V tem času so partizani Savinjske in Pohorske čete v noči od 7. na 8. oktober zavzeli Šoštanj, potem pa se umaknili čez Savinjo v taborišče.

Nedaleč od tod je bil 10. in 12. oktobra ustanovljen 1. Štajerski bataljon, njegov komandant pa je bil Franc Rozman-Stane. Jutro 26. oktobra je bilo prav tako megleno in oblačno danes, le da je bilo ob vsem še zasneženo. Na Čreti se je začel nenadoma boj med partizani in okupatorjem. Bitka se je razbesnela z vso silo in še pod okriljem noči so se Nemci umaknili, borci Štajerskega bataljona pa so odšli na tragično pot Brežiškega bataljona. Potem je tovariš Bole poudaril, kako junaštvo in žrtve, ki so nam prinesle svobodo, ne smejo biti pozabljene in opomnil mlade, da morajo ohranjati in negovati tradicije in pomnik NOB tudi za poznejše rodove.

Na srečanju so sprejeli med enote teritorialne obrambe 61 mladincev prostovoljcev. Kulturni program pa so pripravili učenci in kulturni delavci iz Bralslovč.

Tone Tavčar

Raje vaja kakor izlet

Gasilsko društvo Dravljje pri Ljubljani, ki drugo leto proslavlja 80-letnico delovanja, se lahko pohvali z bogato tradicijo in izkušnjami. Letos ni bilo večjih požarov, a med člani v društvu ni čuti tujosti. Ob rednih preizkusih znanja in pripravljenosti vsako leto v mesecu požarne varnosti izvedejo še eno obvezno vajo. Tako je bilo tudi minulo soboto. Vaja v gašenju namišljenega požara je bila tudi tekmovalna, saj so najboljšim posameznikom izročili priložnostna priznanja. Sobotna vaja dra-

veljskih gasilcev pa je še v nečem pomembna in vredna posnemanja. Namesto izleta

v neznano so gasilci pokazali kaj znajo.

Jože Čurin

Srebrno priznanje osnovni šoli Renče

Pretekli mesec so se na delovnem srečanju v Bukovici zbrali borci skupnosti Goriškega vojnega področja. Sem so prišli borci z vseh koncev Slovenije in iz Italije, med njimi veliko bork. Zbora sta se udeležila tudi predstavnik občinskega odbora ZB NOV in OK SZDL novogoriške občine, ki sta borce pohvalila za uspešno opravljeno obsežno delo v preteklem mandatnem obdobju in jim zaželela veliko zdravja in uspehov v prihodnje. Po poročilu in razpravi so sprejeli program dela za 1985–1986, ki med drugim zavezuje borce, da bodo aktivno delali v družbenopolitičnih organizacijah in da se bodo po svojih močeh zavzemali čim več prispevati k izvrševanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije ter k razvoju in utrjevanju socialističnega samoupravljanja. Zbrali in oblikovali bodo gradivo za monografijo goriškega vojnega področja in to monografijo napisali za izdajo do konca 1986. Predlagali in sodelovali bodo pri postavljanju spominskih obeležij komandam mest Čepovan, Ajdovščina in bataljonom Nov-

grada. Predlagali bodo tudi poimenovanje ulic, trgov in ustanov po komandah mest in goriškem vojnem področju in naj bi v šolah na Primorskem uvedli v program pisanje šolskih nalog o gospodarski dejavnosti goriškega vojnega področja med NOB. Organizirali in izvajali bodo predavanja in razstave o dejavnosti vojnega področja v osnovnih in srednjih šolah.

Na zboru so soglasno podaljšali mandat dosedanjemu vodstvu skupnosti s predsednikom Karlom Kumšetom. Namesto umrlega Janeza Slovenca so za predsednika zgodovinske komisije skupnosti izvolili Avgusta Tavčarja. Po delovnem srečanju so borcem pripravili kulturni program mešan mladinski pevski zbor iz Bilj pod vodstvom Andreja Budina in recitatorji OŠ Renče. Osnovni šoli Renče so podelili srebrno priznanje za sodelovanje z Goriškim vojnem področjem med NOB.

Po delovnem zboru in kulturnem programu je bilo prijetno tovariško srečanje.

Lojze Kristančič-Minko

Na sliki: Slovesnost ob odkritju nove plošče v Zabreznici

pokopali v Zabreznici in mu na grobu postavili ploščo. Zaradi dotrajanosti so spominsko ploščo obnovili delavci Zavoda za varstvo naravnih in kulturne dediščine iz Kranja, sredstva pa sta prispevali Kulturna skupnost Jesenice in Skupščina občine Jesenice. Slovesnost ob

Društvenega doma iz Beograda, ki nosi ime po Dragoljubu Milovanoviču. K plošči so položili venec, prav tako pa so položili venec tudi na pobočju pod Stolum, kjer je padel, ter k njegovemu spominskemu obeležju v Završnici.

Janko Rabič

Slovenjgradčani prvi zmagovalci

Pod pokroviteljstvom in v organizaciji republiškega štaba teritorialne obrambe Slovenije je bilo na strelišču ob Dolenjski cesti v Ljubljani prvo prvenstvo ostrostrelcev. Tekmovanje se je udeležilo kar 64 ekip s po tremi člani iz vrst TO, JLA, organov za notranje zadeve, ZRVS, strelskih organizacij in društev ter drugi.

Kot je povedal Stanislav Stopar iz RŠTO, so z odzivom strelcev zelo zadovoljni, saj niso pričakovali, da bo prišlo toliko ekip na tekmovanje.

Sicer pa so strelci dosegli takšne rezultate. Pri ekipah je zmagovalo moštvo TO iz Slovenj Gradca, pred Proleterjem iz Ljubljane in OŠ TO Nova Gorica. Pri posameznikih pa je bil najboljši Bojanič iz Kranja, drugo mesto je zasedel Kramar, Tržič, tretje pa Pok iz Slovenj Gradca.

B. K.

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelček: Moše Pijače 24, p. o. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 700 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-4577 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljne davke od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35